

K
O
N
Y
V
T
A
R
I

1968 III

HIRADÓ

tartalom

TAKÁCS IMRE: Olvasó nép	3
MÁJER SÁNDOR: Az "Olvasó népért" mozgalom és a könyvtárak	6
GÉVAY ÁGNES: Évfordulók - könyvtári tennivalók	8
HEGEDÜS ÉVA: A szín és a fény szerepe a könyvtári kiállításokban	10
CSUKLY ALAJOS: Egy felmérés némi tanulsággal	16
NAGY KÁROLY: A klubfoglalkozások szerepe az olvastatásban	20
VADÓCZ PÁL: Olvasó parasztok	23
VENESZ BÉLA: Könyvtár a lakásszövetkezetben Egy dunaujvárosi kísérlet tapasztalatai	26
P. FELFÖLDY MAGDOLNA: Egy gyermekklub "külső" élete	28
TÁRNOKY LÁSZLÓNÉ: Tapasztalatcsere megyén belül	30
MÁJER SÁNDOR: Katalógusépités Fejér megyében	32
 K i t ü n t e t t j e i n k	 35
Egy vállalat nagyszerűsége /N.L./... ..	37
 E z t l á t t u k	
"Magasabb szempontból"? /M.S./ - Jól működő KISZ-könyvbarát klub Sárosdon /N.L./	38

K ö n y v e s p o l c

Szabó Ervinre emlékezünk - Uj könyv Székesfehérvárról/TI/... .. 40

H i r e i n k 43

Az 5., 34. és a 39. oldalon SOBOR ANTAL grafikái.
A borítón GALÁNTAY GYÖRGY: Olvasó fiu című grafikája.

E SZÁMUNK MUNKATÁRSAI

CSUKLY ALAJOS, a Megyei Könyvtár munkatársa; P. FELFÖLDY MAGDOLNA, községi könyvtáros Polgárdi; GÉVAY ÁGNES, a Megyei Könyvtár olvasószolgálati csoportjának vezetője; HEGEDÜS ÉVA, a Megyei Könyvtár olvasószolgálati csoportjának munkatársa; MÁJER SÁNDOR, a Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese; NAGY KÁROLY, a Megyei Könyvtár olvasószolgálati csoportjának munkatársa; NEMÉNYI LÁSZLÓ, a Megyei Könyvtár munkatársa; TAKÁCS IMRE, József Attila-díjas költő; TÁRNOKY LÁSZLÓNÉ, községi könyvtáros Sározd; TIGYI ISTVÁN, a Megyei Könyvtár hálózati csoportjának munkatársa; VADÓCZ PÁL, községi könyvtáros Kisláng; VENESZ BÉLA, a dunaujvárosi Városi Könyvtár igazgatója.

könyvtári
híradó

Fejér megye közművelődési könyvtárosai részére
/Körlevélként/

Szerkeszti a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár Módszertani Csoportja.
Székesfehérvár, Bartók Béla tér 1. Telefon: 26-84. Kiadja a Megyei Könyvtár. Felelős Kiadó: Dr. Csongor Endréné.

Nem szabad komolyan venni ezt a kifejezést, hogy: olvasó nép. Igy, szó szerint olvasó népre nincs szükség. Vakarhatnánk a fejünket, ha arra ébrednénk egyik reggel, hogy az a nép, amelyhez mi tartozunk: olvasó nép. A műveltség - bizonyos helyzetekben és bizonyos feladatok elvégzéséhez - kizáró ok. Aki a Nagyvilág minden számát elolvassa, akinek a fejében egy fél könyvtár nyüzsg, az már csak szenvedések árán birna megmaradni olyan munkahelyen, ahol egy árva szót sem válthatna senkivel sem a világ-költészet új irányairól és a fejében nyüzsgő fél könyvtárról.

Ugyanakkor az is szájalmas jelenség, ha olyan emberrel találkozunk, akiben a Bánk bán hallatára, a kétszavas dráma-cim hallatára a vér nem pezsdül meg.

Másfelől: nehéz lenne Európában megmaradnunk, ha nem olvasnánk. Pótolhatatlan mulasztást vállalnánk önmagunkra, ha olvasómozgalmakkal is nem serkentenénk az embereket a több olvasásra. A rohamosan fejlődő civilizáció legesküdtebb ellenségei sem tehetnek mást és okosabbat, mint hogy lépést tartanak azzal, ami abban az állapotában számukra elretentő; csak azért, hogy jobbá tehessék, hogy magukhoz szelidithessék, mivel az egyének igen, de az egész emberi közösségnek nincs ut visszafelé.

A civilizáció egyébként aligha más, mint minden eddigi tapasztalat, tudás, lelemény összegezése. És erről az "összegezőről" azoknak nincs fogalmuk, akiknek az összetevőkről sincs fogalmuk. A televízió működését csak az nem érti - még körülbelüli értéssel sem -, aki a fészülködésekor keletkező elektromosságról sem tud semmit. Az úrkutatás eredményeivel szemben azok hitetlenek, akik a görög monda Ikaruszáról sem tudnak semmit.

Hogy egy nép a maga szerepére ébredjen, hogy az emberi közösség javára is jól gazdálkodjon önmagával, a saját értékeivel és annak a földnek az értékeivel, amelyet az ellenőrzése alatt tart, ahhoz műveltség kell, ahhoz ennek a népnek önmagáról és más népekről mindent tudnia kell.

Az "olvasó nép" lehetetlen fogalom, de az intelligens nép, a művelt nép fogalma nem lehetetlen. A művelt nép akkor is művelt, ha műveletlenek élnek benne. A művelt népet nem műveltjeinek a számáról, de műveltjeinek a hatásáról, befolyásáról, a műveletlenekre is kötelező erejű példamutatásának a sikeréről lehet fölismerni. A műveltség bázisai közötti mezőket a tanulékonyssággal is könnyű áthidalni.

És még egy: a műveletlen nép között szenvedniük kell a művelteknek, de a művelt nép között élő műveletleneknek már nem kell szenvedniük. A harmincas évek majoristállójában kinevezték volna azt az embert, aki az *Ember tragédiájából* idézett volna részleteket, de az *Ember tragédiájának* az előadásáról kiáramló közönség már nem neveti ki az autóbuszok vezetőit és kalauzait, akik talán az *Ember tragédiáját* nem látták még, s ha látták is, filozófiailag nem rendezték el önmagukban, mert akik szabad idejüket - esetleg - egy külvárosi kertés ház rendbentartására használják föl. Egy kertészkedő villamoskalauz és egy színházból hazatérő utas képlete már a művelt nép képlete, föltéve, ha a villamoskalauz valóban kertészkedik és nem iszik, a színházból hazatérő utas pedig nem csak sznobizmusból, de tájékozódás jegyében jár színházba.

Mindezzel nem akarok réteg-kategóriákat rögzíteni. A mai világ ugyancsak nem rögzíti, de inkább folyton bontja, keveri, áthelyezi, átalakítja a rétegeket. Megfordítható a mi képletünk is. Egy színházlátogató kalauz mellé beültethetünk olyan utast, aki ugyan hasznos munkát végez valahol, de nem művelt. A képlet így is a művelt nép képlete, a kései villamosban már így sem történhetnek olyan dolgok, amelyek a műveletlen nép képletéből következnek.

De nemcsak műveltség van, de kultúra is. A kultúra a valamikor szerzett műveltség rögződése. Sajnos, nemcsak gyarapodhat a kultúra, de fogyhat is, ha elhaló elemeivel nem arányos a gyarapodás, és a kultúra apadásáról kell szólnunk még akkor is, ha egy nép a szomszéd népek kulturális gyarapodásával nem versenyképes.

Minél előbbre megyünk az időben, ez a versenyképesség annál fontosabb lesz. Manapság az ipar sincs könyv nélkül. A régi falu bognára, szijgyártó és kovácsa tapasztalati uton szerezte meg és adta tovább az anyag és a készített munkák ismeretét, de ma ez a tapasztalati átadás nem elégséges.

A nyugati világban megnevezik és számontartják azt a népréteget, amely műveltség nélkül, szakmai tudás nélkül, kizárólag fizikai megjelenésével vesz részt a társadalom munkájában. Londonban analfabéták élnek - és nem rosszul. A kiteljesedő ipar bővített ujratermelése minden ipari terméket olcsóbbá tesz, és ezzel a természeti dolgok értékét fölemeli. Ahol - mondjuk - harmincezer Ft-ért kapni egy autót, ott az utca-söprés ára magasabb lesz, mint ahol ugyanez az autó hatvanezer Ft-ba kerül. A gazdag társadalom a természeti munkát is jól fizetheti, ha műveltségének és kulturájának folytonos fejlesztésével megtartja és tovább növeli szerzett gazdagságát.

Nem versek és regények olvasására biztatnék én senkit sem. Vessen magára, aki verset és regényt sosem olvas. Elmarad a művészettől, elmarad a lelki világ ilyen uton megindítható kibontakoztatásától, de műélvezetet és lelki gazdagságot szerezhet más uton is, társaságban is, a napi életben is.

Ismeretet nem lehet szerezni többet a társaságban, az emberek között, csupán annyit, amennyi annak a társaságnak az ismerete. Zenét, elbeszélést, dalt, táncot, tréfát - ha akarom: muzsikát, epikát, költészetet, mozgásművészetet és komédiát kaphat az ember a társadalom minden rétegében, mivel nemcsak az a művészet, amit megalkotnak, de valahogy az is művészet, amit élnek.

Az ismeretek szerzése végett, az adott réteg tudásából való kiemelkedés végett kell elsősorban a könyvhöz nyulni, mert ha ezt az adott rétegben senki nem kezdi el, akkor ebben a rétegben megkezdődik a kultúra gyarapodása helyett a kultúra apadása.

Sobor Antal grafikája

A. S.

NÉGY HÓNAPJA annak, hogy az Írószövetség az idei ünnepi könyvhét kapcsán nagy társadalmi összefogást kezdeményezve, "Olvasó népért" mozgalmat indított. A különböző megnyilatkozásokból már az előkészítés stádiumában kirajzolódik, hogy a több évtizedes munka sikerének előfeltétele a társadalmi összefogás, az állami és társadalmi szervek, intézmények, a sajtó, a rádió, a televízió stb. céltudatos munkája az olvasás megszerettetésében. Ennek már néhány helyen jelei is vannak.

Az előkészítés során különböző fórumokon egyre többször hangzik el az is, hogy a könyvtárakra, könyvtárosokra jelentős - a mozgalom eredményessége szempontjából nélkülözhetetlen - szerep vár. Az elmúlt évek kampányszerű "olvasómozgalmainak" keserű tapasztalatai után, a társadalmi méreteken és perspektívájában egészen mást ígérő "mozgalom" ösztönzi a könyvtárost, munkájának és rangra emelt könyvtári intézményeinknek a várható követelményekkel való szembesítésére.

A MULTRÓL a könyvtárosok többsége elmondhatja, hogy magára maradt "olvasómozgalmi" gondjaival. Mégis, a könyvtárosi munka évek hosszú során következetességével, a hivatástudat erejével, döntő mértékben részese annak, hogy a közművelődési könyvtárakban - évről-évre állandóan emelkedő tendenciával - az olvasók száma 1967-ben országos szinten már 2 millió 218 ezer. A kölcsönzött kötetek száma ugyanekkor meghaladta az évi 53 milliót. Csak a tanácsi könyvtárhálózatban a rendezvények száma több mint 26 ezer /1967/. Érthető, hogy a népművelésen belüli rangsorolás megilleti a könyvtári munkát.

Az eddig mutatott helytállás is kötelez, de hivatásszeretetünk ösztönöz mindenekelőtt arra, hogy az "olvasó népért" mozgalom társadalmi elvárásának megfelelően dolgozzunk. Ugyanakkor nem hallgathatjuk el azokat a várható és jelenleg is több helyen meglévő problémáinkat sem, amelyek folyamatos és gyorsabb ütemű megoldása nélkül csökken a könyvtárak által közvetített szellemi javak hasznosítása, az egyén és a társadalom kárára.

MINDENEKELŐTT az iskolák oktató-nevelő munkájával lehet az "olvasó népért" mozgalmat távlatokban is megalapozni. A "magyar tagozat" körül folyó szenvedélyes vita, az új tankönyvek, a pedagógiában zajló "robbanás" stb. már jelzi a tanulóifjúság mennyiségileg és minőségileg növekvő szükségletét a könyvtáraknál. A problémával szembe kell nézni. Fejér megyében a tanácsi könyvtárakban mintegy 33 ezer tanuló olvasó van /beleértve a közép- és felsőfoku iskolák hallgatóit is/. Számarányuknak megfelelően - pedig a tanulóifjúság könyvtári tagsága jóval az országos átlag alatt van - könyvellátásuk jelenleg sem biztosított. Egy olvasó évenként átlagosan 30 könyvet olvas el, a 14 éven aluliaknál. Ez azt

jelenti, hogy a jelenlegi, országosan legalacsonyabb évi könyvbeszerzési keretünk teljes összegének felét csak a természetes elhasználódás pótlására kellene fordítanunk. A falusi könyvtárak ifjúsági állománya elhasznált, jóllehet minimális beszerzési keretük nagy részét is erre költik. Városainkban korszerű gyermekkönyvtárakra lenne szükség. A felkeltett igény és a kor követelményeinek megfelelő könyvtári ellátás a jelenlegi állapotokkal további ellentmondásokat szül.

Az utóbbi időben élénk vita folyik a szaksajtó hasábjain a könyvtárak szórakoztató szerepéről. A kommersz irodalom másodlagos szerepét - a fő funkciók szem előtt tartása miatt - az anyagiak is befolyásolják. Egyesek a szórakoztató funkció feladásával az olvasórétegek egy részének elvesztését is vállalják, mert a fontosabb területek kielégítésére nincs elég anyagi fedezet. Az "olvasó népért" mozgalom a tanulóifjúság mellett a nem olvasó felnőttekből is "szállítja" majd az új olvasókat, ahol a kommersz irodalomra az olvasók megtartása céljából a korábbinál nagyobb mértékben is szükség lesz, ha csak le nem mondunk már előre ezekről az olvasókról. Nálunk már az izlésnevelést nem lehet áthárítani csak az iskolákra, ezt a könyvtáraknak is végezniük kellene. A probléma itt is adott. A jelenlegi könyvbeszerzési összeggel a mozgalom célkitűzése és a fő funkciók szem előtt tartása ugyancsak ellentmondás forrása.

A "gyorsuló idő", a technikai ismeretek állandó megújításának folyamatában a versenyképesség a mozgalom kapcsán új olvasókat "termel". Vajon tudja-e majd vállalni a könyvtári hálózat a jelenlegi ellátás szintjén - éppen a versenyképesség segítése érdekében - a társadalom alacsonyabban fizetett vagy egyéb társadalmi áldozatvállalás miatt anyagilag megterhelt dolgozóknál az igen differenciálódó szakirodalmi igények kielégítését, a könyvtárak információs szerepét?!

A KÖNYVTÁRI MUNKAERŐKTŐL - különösen a községi könyvtárosoktól - az alacsony fizetések, tiszteletdíjak mellett az egyre növekvő feladat további áldozatvállalást igényel. Amíg egy azonos nagyságú község fotoszakkör-vezetőjének tiszteletdíja magasabb, mint a községi könyvtárosé, a "rangsorolás" csak formális. A sokasodó feladatok a nyitvatartási idők meghosszabbítását is megkövetelik. Fejér megyében az egy könyvtárosi munkakörre jutó látogatók száma jóval az országos átlag fölött van. Könyvtári életet pedig csak esztétikusan, célszerűen berendezett és felszerelt könyvtárakban lehet megteremteni. Ahol 10 év alatt - amióta a könyvtárakat tanácsai kezelésbe adták - ezt nem tették meg, ott a mozgalom legyen ösztönzője az arányok helyreállításának. A könyvtárak ugyanis csak meglévő adottságaik szintjén vehetnek részt a társadalmi összefogásban.

GÉVAY ÁGNES

ÉVFORDULÓK - KÖNYVTÁRI TENNIVALÓK

TAVALY a Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulójáról az egész világon megemlékeztek. Nemcsak a kommunisták, hanem mindenki, aki reálisan szemléli a közelmúlt történelmét és napjaink társadalmi jelenségeit.

1970-ben, április 4-én, negyedszázados évfordulóját ünnepli népünk annak a történelmi változásnak, mely alapja mostani életünknek. E két nagyjelentőségű dátum közé esnek 1918. és 1919. időszakának 50 évvel ezelőtti magyar eseményei. Így 1968. és 1969. évfordulói - a megemlékezések sora - a jelen közgondolkodásának formálásához, a jelen tudatos éléséhez kell, hogy vezessenek.

EZT ELŐSEGITENI könyvtári eszközökkel - a fő tennivalónk 1968-69-ben. Szerencsés helyzetben vagyunk. Jó kiadványok vannak a kezünkben, - s még éppen időben - amelyek tájékoztatnak bennünket, könyvtárosokat, a gyakorlati feladatokról, és segítenek a tájékoztatásban. Megjelent, és sok helyre eljutott már a Népművelési Propaganda Iroda kiadásában a *J u b i l e u m i ü n n e p s é g e k 1918-1919* című kiadvány. A TIT, a KMK és a Népművelési Intézet munkatársai által szerkesztett kötet - alcíme szerint - Utmutató az 1918. évi magyar polgári forradalom, a KMP megalakulása és a Tanácsköztársaság kikiáltásának 50. évfordulója megünnepléséhez - minden könyvtáros számára kötelező olvasmány. S ha elolvassuk - nem marad csupán "kötelező olvasmány." A tartalomjegyzék alapján is meggyőződhetünk róla, hogy szinte minden fontos kérdésben eligazít:

Módszertani utmutató;

Dokumentum- és játékfilmjegyzék;

a Televízió és Rádió ünnepi műsorairól szóló ismertetés;

a könyvkiadás előrejelzése;

ismertetés az országos szervek központi rendezvényeiről és irányelveiről;

előadásjavaslatok a TIT szakosztályok számára;

bibliográfiai és eseménynaptári összeállítás is található a kiadványban.

Megrendelhető: Népművelési és Propaganda Iroda. Bp. VII., Gorkij fasor 45. Ára: 20.- Ft. Remélhetőleg e sorok olvasásakor már az ÁKV terjeszti, s az Uj Könyvek is ismertette.

A MÁSIK KIADVÁNY, mely minden könyvtáros számára fontos segédeszköz, megynkben 1968-69-ben a *F e j é r m e g y e i N é p m ű v e l ő k F ó r u m a 1968. é v i k ü l ö n s z á m a*. Kiad. a Fejér megyei

Tanács VB Művelődésügyi Osztálya. Felelős szerkesztő: Dr. Pesti János, felelős kiadó: Pap László. Nemcsak azért fontos segédeszközünk, mert az országos események évforduló-naptára mellett a megyei események pontos naptárát adja, hanem azért is, mert a 79. oldalon közli "Az 1918-19. évi falusi mozgalmak forrásanyaga a Fejér megyei Levéltárban" címmel jelölt igen fontos anyagot. Ez a három oldalas rövid közlemény eligazít arra vonatkozóan, hogy milyen dokumentumok található az egyes községekről a levéltárban, de a 38. oldalon található "A honismereti szakköri munkáról" című rész kijelöli a feladatokat azok számára is, akik újabb dokumentum-anyag felkutatására vállalkoznak, illetve készítenek elő másokat. A kiadvány 45. oldalán található fejezetet különösen szeretnénk könyvtárosaink figyelmébe ajánlani. Címe: **Javaslat a hármas évforduló megemlékezésének klubformáiról.** Klubkönyvtárakban és minden könyvtárban megvalósítható rendezvény-javaslatokat kapunk itt. Hasznos segítőnk lehet e kiadvány bibliográfiai összeállítása is: 40-44. l. és 48-55. l. Könyvek, zeneművek, néptáncok, játék- és dokumentumfilmek, színművek ajánló jegyzéke, a beszerzés forrásainak megjelölésével. A Fejér megyei Népművelők Fóruma jubileumi különszámát kézhez kapják a népművelők és könyvtárosok. Megrendelhető: Székesfehérvár, Megyei Tanács VB. Művelődésügyi Osztálya. Feladatunk: alkotó módon, a helyi adottságoknak, a tartalmi célkitűzésünknek megfelelően hasznosítani.

NEM KIVÁNUNK az évfordulók könyvtári kiállításaira, rendezvényeire, tájékoztató és propaganda-munkájára vonatkozóan sablonokat és sablonkövetelményeket felállítani. Könyvtárosaink eddigi jó munkája alapján bizunk abban, hogy az említett két kiadvány s a várható, ezután kezünkhöz jutó kiadványok és műsorfüzetek, az Eseménynaptár, a napi sajtó és más tájékoztató és propaganda eszközök figyelése, beszerzése, tanulmányozása és felhasználása során megfelelő formákat találnak a gyermekkönyvtári rendezvényektől a magasszintű és színvonalas tájékoztatásig, minden könyvtári feladat teljesítésére. A Tanácsköztársaság történelmi jelentőségének korszerű, az igazi hazafiság szellemében történő elmélyítése fontos könyvtári feladat. De nem "kampány-munka", hanem lelkiismeretes tájékozódás, segédeszközök beszerzése és tanulmányozása, a javasolt formák - kiállítás, rendezvények, témabibliográfiák - helyes megválasztása, és ezek segítségével korszerű irodalomfeltárás: tájékoztatás.

PELEJTEI TIBOR, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkatársa, a Könyvtáros 1968. évi 5. és 7. számában foglalkozott "A könyvtár- és irodalomnépszerűsítés lélektani feltételei"-vel. Írásában mondanivalóját öt fejezetcim alatt foglalta össze: a térbeli elhelyezéssel kapcsolatos figyelemkeltő mozzanatok, a mozgás, a szín, a szokatlan és ujszerű, valamint az érdek. Célja az volt, hogy felhívja a figyelmet a könyvtári munkában alkalmazható legáltalánosabb lélektani törvényszerűségekre. Megállapításait példákkal is illusztrálta, de a téma alaposabb megismeréséhez, azt gondoljuk, nem felesleges, ha saját tapasztalatainkkal is hozzájárulunk. A figyelemkeltésnek lélektani feltételei közül ebben az írásban csak a szín, illetve a fény hatásával kívánunk foglalkozni, mivel az ezekkel kapcsolatos problémákkal minden könyvtáron belüli írásos propaganda során találkozhatunk.

MIRE KELL TÖREKEDNI a jó megvilágításnál? Kellő megvilágítási erősségre vagy megfelelő árnyékhatásra, káprázatmentességre, térbeli egyenletességre és a megfelelő szinhatásra. Tudnunk kell, hogy a szín csak a fény hatására keletkezik. A felület színe attól függ, hogy a ráeső fénynek milyen hullámhosszuságu sugárzását veri vissza. A szín tehát fizikai /optikai/ tulajdonság. S mivel a fény és a szín egymástól el nem választható jelenségek, a helyes szinkialakításhoz megfelelő fénytani és világítástechnikai ismeretekre lenne szükség. Pl. természetes színűeknek csak nappali fényben látjuk a tárgyakat, mert a nappali fény teljes hullámhossztartományából a felület bármely hullámhosszuságu sugárzást "kiválaszthat", amit visszaver, de a mesterséges fényforrások esetén ez a szinkép hiányos, tehát a tárgy színe is torz lesz. A higanygőzlámpa fénye mellett pl. a zöld szín sokkal élénkebbnek látszik, mint nappal, a meleg színek pedig - vörös, narancs-sárga - eltompulnak. Viszont izzólámpa fényében a vörös és sárga színek kellemesek, a zöld és a kék "elszürkül".

Rögzítsünk néhány szintani alapfogalmat is. Alapszínek: kék, sárga, vörös. Az alapszínekből lesz a zöld (kék + sárga), a lila (kék + vörös) és a narancs (sárga + vörös). A többi szín hasonló módszerrel az eddigi színekből hozható létre. Pl. zöld + sárga = világoszöld, vörös + lila = bibor stb. A három alapszínre az a jellemző, hogy egyik sem állítható össze a másik kettőből, de belőlük - mint látjuk - bármely más szín ki-keverhető.

A SZINEK ÉRZELMI ÉS LÉLEKTANI HATÁSÁRÓL

V ö r ö s. A szenvedély, a lángolás és a harc fogalmától elválaszthatatlan. Élénkítő, ösztönző, meleg szín. Az élet és az erő jelképe.

K é k. A végtelent, a hideg ürt érzékelteti. Az értelemre hat, megfontolt cselekvésre int.

S á r g a. A ragyogás, a fény színe. Életörömet jelent.

N a r a n c s. Mivel a vörös és a sárga keveréke, magában egyesíti az erőt és a ragyogást.

Z ö l d. Mint a természet jellemző színe, derült, megújulást jelent.

L i l a. A pompa, a fényűzés és a méltóság fogalmához kötődik.

HATÁSÁT TEKINTVE: M e l e g színek: vörös és sárga, s ezek árnyalatai; h i d e g színek: a kék több árnyalata, valamint a zöld és a lila kékes tónusai.

I z g a t ó színek: általában a meleg színek, de egyéb erős, ríktó színek is. **N y u g t a t ó** színek: a sárgás árnyalatu zöld színek és a legtöbb szín pasztell árnyalata. **N e h é z** színek a sötétek.

K ö n n y ü színek a világosak. **K ö z e l e b b i n e k** látszanak a sötétebbre festett tárgyak, távolabbinak a világosra színezettek.

N e m é s k o r s z e r i n t is változik a színek hatása: A nők általában a vörös és melegebb színeket kedvelik, a férfiak általában a kék és a nyugodtabb hatású színeket. A **f i a t a l a b b a k** az é-lénk, az **i d ő s e b b e k** a tompább színek kedvelői.

Különböző helyiségek és berendezési tárgyak szinkiválasztásánál a fenti megfigyeléseket jól lehet alkalmazni. Több szín felhasználása esetén a szinharmónia törvényei és az izlés az irányadók, hogy a színek összehangolása esztétikailag kielégítő módon történjék.

Tudjuk, hogy az emberi szem tulajdonképpen a kontraszthatás segítségével látja a környezetében lévő tárgyakat. Ahhoz, hogy a tárgyak jól láthatók, könnyen felismerhetők legyenek, törekedni kell a helyes kontraszt-hatásra. Pl. ha világos felületet sötét felület övez, akkor a legapróbb részletek is könnyen felismerhetők, de fordított esetben a szem még erőltetéssel sem képes felismerni a részleteket.

HOGYAN HASZNÁLHATJUK FEL a könyvtári propagandamunkában a szín és a fény adta lehetőségeket? A legkisebb és a legnagyobb könyvtárban is készül - vagy legalábbis készülnie kellene - időről-időre kiállításnak, ajánló polcnak, hirdetésnek, alkalmi kiemelésnek, megemlékezésnek. Ezek az alkalmak a legkézenfekvőbb felhasználási lehetőségei fénytani és szindinamikai ismeretünknek. A könyvtárosnak többek között az a feladata, hogy a rendelkezésére álló környezetben, minden felhasználható eszköz segítségével, a leghatásosabban és legizlésesebben "komponálja" meg ezeket. Alaposan végig kell gondolni, hogy a rendelkezésünkre álló tárlóval, polccal, falfelülettel mit kezdhetünk. Ahol helyszüke miatt úgy tűnik, hogy ilyenfajta propagandára nincs lehetőség, ott sem szabad feladni a reményt. Merész fantáziával még lehetetlen helyzetekben is találhatunk megoldást.

A legegyszerűbb kiállításnál vagy ajánló polcnál, a legegyszerűbb plakátnál vagy feliratnál sem mindegy a tartalmi összeállítás mellett a hogyan kérdése. Fontos mozzanat tehát az alkalomhoz való szín megválasztása. Lássunk néhány példát a megyei könyvtár kiállításainak anyagából:

120 éve, 1848. június 7-én született
P. G A U G U I N
francia festőművész és grafikus

A felirat sárga alapon, elmosódó terakotta foltokkal, fekete betűvel készült. A kiállítás kiegészítője volt még két szál virágzó napraforgó, sárga - fekete kerámia vázában. A művész egyéniségének kiemeléséhez ezek a színek hatásosan hozzájárultak.

1877. november 22-én
született
A D Y E N D R E

Halvány-lila alapon, fekete betűvel készült felirat.

A kékről azt irtuk, hogy az értelemre hat, a megfontolt cselekvésre int. A fehér a tisztaság jelképe. Világoskék alapon, fehér betűvel készült a következő felirat, amely méltó József Attilához:

"Ahol a szabadság a rend,
mindig érzem a végtelent"

József Attila

ÁPRILIS 11-ÉN, JÓZSEF ATTILA SZÜLETÉSÉNEK
ÉVFORDULÓJÁN ÜNNEPELJÜK

A K Ö L T É S Z E T N A P J Á T

A kék szín a végtelen és a hideg érzékeltetésére is alkalmas. A kéknek a Költészet Napi felirattól eltérő árnyalatát használtuk fel a következő felirathoz:

100 é v e,
1968. június 6 - án született
R. F. S C O T T,
a Déli-sark angol kutatója.

A vízszintesen elmosódó fehér foltos alagra, a kiválasztott kék sötétebb tónusából írótak a betük.

A Gyarmati Ifjuság Napjára készült kiállításához a következő feliratot helyeztük el:

"Afrika meggyötört, behemót teste reng
s a vasbéklyó, melyet rávert a vaksi rend,
lemállik, mint papir, mit gyerekkéz szakít szét
és nincs isten, ki e pántot felrakja ismét."

Képes Géza: Algéria

A lap jobboldalán fehér alapon fekete tussal rajzolt fájdalmas tekintetű néger fej. A szöveg szintén fekete betűkkel készült, s az alap két oldalról vörösből átmegy narancssárgába.

150 éve, 1918. május 5-én született

M A R X K Á R O L Y

Terakotta alap, fekete betük, s a név különös hangsúlyt kap még a piros aláhuzástól.

Drámatörténeti kiállítás-sorozatunk egyik felirata így festett:

M a i s z i n h á z

m o d e r n d r á m a

Lila alap, fekete betük, sárga vonal. A három szín megfelelően érzékelteti a színház fényét, komolyságát és méltóságát.

A szín mellett a betük formája és az illusztráció is kifejező lehet. Jól érzékelteti a foglalkozást a körző és a vonalzó a következő feliratnál: a szín pedig szürke és acélkék.

1891. január 22-én, 75 éve halt meg

Y B L M I K L Ó S
műépítész

Aznelőző példát megerősíti a következő felirat is:

 T O K I Ó

1964

Az alap fekete, az olimpiai karikák: piros, sárga, zöld, kék, fehér; a Tokió felirat sárga és az évszám fehér. A betűk és a karikák vonala megtörik, s ez abból adódik, hogy a kivágott és felragasztott színes csikokkal a szögletes japán írás hangulatát kívánták érzékeltetni.

Amint a példák mutatják, a kiállítások feliratainak színe és formája nagy figyelemkeltő szereppel bír, s azonnal, első látásra, megadja a kiállítás hangulatát. Természetesen a kívánt teljes színhatás kialakításához a könyvek helyes megválasztása, képek elhelyezése, virág vagy egyéb díszítő elem, és nem utolsó sorban jó megvilágítás szükséges.

Az eddigiek során nem hangsúlyoztuk eléggé a tartalom fontosságát, de példáinkból az is kitűnik, hogy a formai jegyek a tartalom szolgáltatásban állnak, a tartalom kiemelését segítik elő.

A következőkben három kiállítás fotóját nézzük meg. A rendelkezésünkre álló polcok, tárlók bizony nem a legmegfelelőbbek, mégis lehet izléeses és tartalmas kiállításokat készíteni rajtuk, ha van jól végiggondolt elképzelésünk célunkról, s ha azt is tudjuk, hogy ezt milyen eszközökkel érhetjük el a legsikeresebben.

A martonvásári Beethoven hangversenyt propagáltuk ezen a kiállításon. Ide feliratok nem készültek, mivel a hangverseny plakátját használtuk fel némi átalakítással. A polcok acélkékek, a plakát és a programszöveg alapja is.

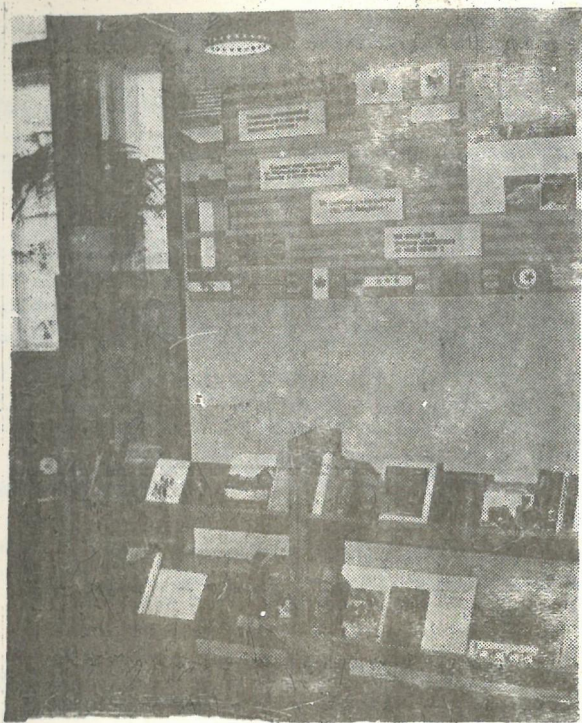
A Beethoven-fej fekete alapon fehér, a betűk fekete és fehér színűek. A kiállított könyvek között a kék, a fehér és a lila dominál. A mellé elhelyezett virágcsokor is lila. Az asztalra tett néhány zenei kézikönyv mellett meghívók voltak, melyekből az érdeklődők vehettek maguknak. Kár, hogy a fénykép nem színes, de talán fehér-feketén is bizonyítható a "megkomponáltság".

A másik két kiállítás az UNESCO küldöttség látogatása alkalmából készült. A falra helyezett rácstra a hozzánk látogató 17 ország küldöttségének a zászlaját és a négy nyelvű üdvözlő feliratot helyeztük el, külön megvilágítva a szöveges részt. A rácstól pedig a küldöttség nepeinek életét, művészetét bemutató könyvekből készült kiállítás.

Az üveges tárlóban pedig az állományunkban meglévő, a világ művészetét reprezentáló könyvekből válogattunk.

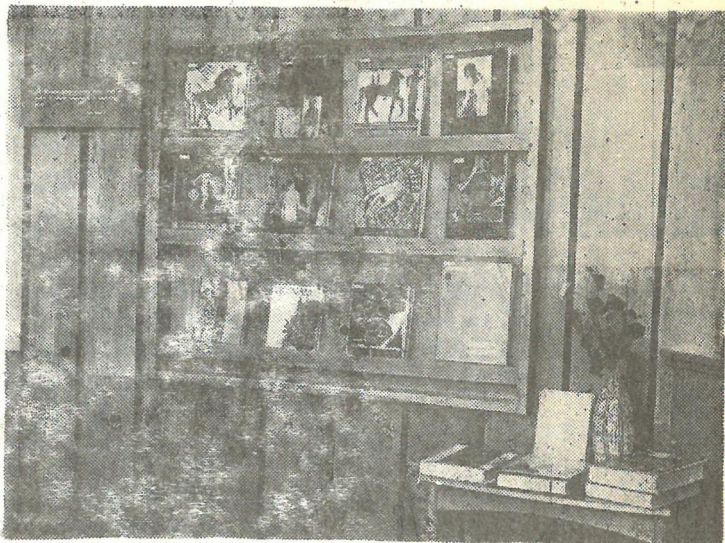
Láthatjuk, hogy mindkét kiállításban a színes könyvborítóknak nagy szerepük van, a könyv elhelyezése pedig úgy történik, hogy a cím minden esetben jól látható.

E NÉHÁNY PÉLDA csupán utalás a szín és a fény adta lehetőségek felhasználására, amelyeket más eszközökkel együtt kell hasznosítanunk munkánk során.

IRODALOM:

- Bevezetés a szindinamikába.
Szerk. Taky Ferenc. Bp. 1966.
- Faragó György - Maróti György:
Világítástechnika. Bp. 1962.
- Kósa Zoltán: A megvilágítás
művészete. Bp. 1967.
- Taky Ferenc: A világítástechnika
alapjai. Bp. 1967.

CSUKLY ALAJOS

EGY FELMÉRÉS NÉMI TANULSÁGGAL

A FELMÉRÉST különböző korosztályu és foglalkozásu fiatalok körében a KISZ Országos Központ által összeállított kérdőíveken végezték az illetékes KISZ-bizottságok. A résztvevők közül 525-en juttatták el a kitöltött kérdőíveket a KISZ Megyei Bizottságához és ezek feldolgozásánál két nagyobb csoportosítást képeztünk, ugymint a városok területén élő kérdezettek és a falusi megkérdezettek.

A kérdőív olvasásmozgalmi részéből a következő kérdéseket dolgoztuk fel:

- a/ Szabadidejéből hetente hány órát fordít olvasásra;
- b/ Hány kötet saját könyvvel rendelkezik;
- c/ Beiratkozott tagja-e a könyvtárnak;
- d/ Hol tagja a könyvtárnak;
- e/ Milyen klubfoglalkozáson vesz részt legszívesebben /itt az író-olvasó találkozók igényét vizsgáltuk/;
- f/ Az utóbbi 1 évben olvasott szépirodalmi könyvek közül sorolja fel annak az ötnek a címét és szerzőjét, amely a legjobban tetszett.

Az A-E kérdésig valamennyi megkérdezett válaszolt, míg az F kérdésre csak a megkérdezettek 60%-a adott választ.

a/ Szabadidejéből hetente hány órát fordít olvasásra.

A falusi és városi kérdezések csoportosításban szinte egy és ugyanazt az eredményt adták. A megkérdezetteknek alig fél százaléka nyilatkozott úgy, hogy olvasásra semmi ideje nincs, itt azonban meglepő, hogy az "egyáltalán nem olvasók" több mint 2/3 része a városi megkérdezettek közül került ki. A kérdésre adott válaszok számszerű eredményét az alábbi táblázat mutatja:

Heti óra	1-3	3-5	5-7	7-8	8-10	10-12	12-	∅
Falusi kérdezettek:	50	47	41	19	19	15	19	6
Városi "	: 62	69	36	20	44	23	35	20
Összesen:	112	116	77	39	63	38	54	26

b/ Hány kötet saját könyvvel rendelkezik.

A válaszok itt már lényegesebben vegyesebb képet mutattak, mint az a/ kérdésnél. Bár a saját könyvvel nem rendelkezők vagy csak 1-2 kötet saját könyvet közlők száma csaknem megegyezik a 200 köteten felül lévő, tehát házikönyvtárnak nevezhető könyvgyűjtemények számával. A 300 kötet fölött lévő könyvvel rendel-

EGY FELMÉRÉS NÉMI TANULSÁGGAL

kezők/nagyobb részük saját könyvállománya 800 és 1500 kötet között van/, mind a falusi, mindpedig a városi megkérdezettekél az értelmiségiek köréből kerültek ki. A saját könyvek megoszlása egyébként a következő:

	Ø	-10	10-20	20-50	50-70	70-100	100-200
Falusi kérdezettek:	16	14	43	64	23	15	24
Városi " :	21	7	45	92	24	44	44
Összesen:	37	21	88	156	47	59	68
			200-300			300 felett	
Falusi "			7			10	
Városi "			18			14	
Összesen:			25			24	

c/ Beiratkozott tagja-e a könyvtárnak.

A megkérdezettek 64 %-a könyvtári tag. Ez az arány valamivel jobb az általunk néhány hónappal ezelőtt a járási és kiemelt községi könyvtáraknál mutatkozó aránynál, - azonban ott csak a 15-26-évig terjedő korosztályok olvasómozgalmi tevékenységét vizsgáltuk. Településileg vizsgálva valamivel jobb a falun élő könyvtárt használók aránya.

	Igen	Nem
Falusi kérdezettek:	137	79
Városi "	203	106
Összesen:	340	185

d/ Hol tagja a könyvtárnak.

A 340 könyvtári tag közül 20-an jelezték azt, hogy több könyvtárban is beiratkozott olvasók. A megkérdezettek 80 %-a az állami könyvtár hálózatban /városi - községi könyvtár/ olvas, és 20 % iratkozott be az üzemi, illetőleg iskolai könyvtárba.

	Lakóhely	Munkahely	Iskola-kollégium
Falusi kérdezettek:	106	19	18
Városi "	138	51	28
Összesen:	244	70	46

e/ Milyen klubfoglalkozáson vesz részt legszívesebben.

A kérdéscsoportnál csak az író-olvasó találkozók igényére vonatkozó reagálást vizsgáltuk. A megkérdezettek 25 %-a jelölte meg élményt-adó klubfoglalkozásként az író-olvasó találkozót.

Falusi kérdezettek:	44
Városi "	62
Összesen:	106

f/ Az utóbbi 1 évben olvasott szépirodalmi könyvek közül sorolja fel annak az ötnek a címét és szerzőjét, amely a legjobban tetszett.

Megkérdezettek száma: 525
 Válaszolt: 327
 Nem válaszolt: 198

Ez önmagában már elgondolkodtató, hogy a megkérdezettek mintegy 35 %ának nem akadt olvasási élménye az utolsó esztendő folyamán. Az olvasási élményként megjelölt könyvanyag igen változatos. A választadók 559 irodalmi művet jelöltek meg, s ezek megoszlása a következő:

Magyar klasszikus	84	cimféleség	324	jelölés
Mai magyar	174	"	689	"
Világir. klassz.	128	"	320	"
Mai nyug. irod.	104	"	230	"
Szovjet irod.	27	"	67	"
Népi dem.	10	"	13	"
Ismeretterj. irod.	28	"	31	"

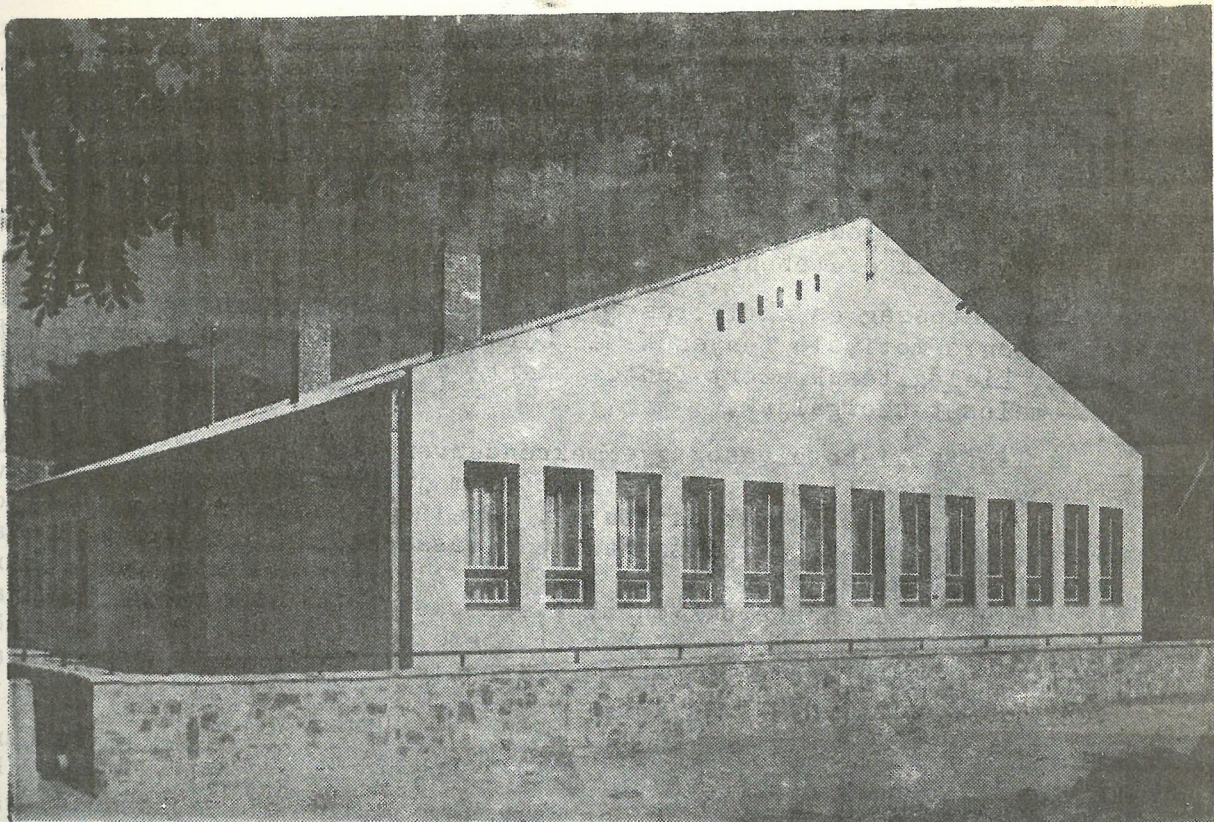
Ami a szépirodalom és ismeretterjesztő irodalom arányát illeti, nem lehet messzemenő következtetést a megjelölt művekből levonni, tekintettel arra, hogy a kérdőív, szerkesztésében inkább a szépirodalmi olvasási élményt kérte. Azonban ha tartalmilag vizsgáljuk a válaszokat, akkor igen elgondolkodtató eredményre jutunk. A művek, amelyek "a legjobban tetszettek", ugyanis a következők:

1. Berkesi András: Pisztrángok és nagyhalak	71
2. Berkesi András: Sellő a pecsétgyűrűn	52
3. Berkesi András: Husz évesek	38
4. Berkesi András: Játék a tisztességgel	37
5. Knight: Légy hü magadhoz	37
6. Berkesi András: Magány	33
7. Shaw, I.: Oroszlánkölykök	31
8. Németh László: Iszony	30
9. Fejes Endre: Rozsdatemető	28
10. Jókai Mór: Aranyember	27
11. Szilvási: Appassionata	27
12. Rejtő Jenő: Csontbrigád	24
13. Hugo, Victor: Nyomorultak	21
14. Dallos Sándor: Aranyecset	20
15. Dallos Sándor: A nap szerelmese	20
16. Mikszáth Kálmán: A Noszty fiu esete...	20
17. Tolsztoj, Lev: Háboru és béke	18
18. Szilvási: Egyszer volt szerelem	18
19. Szilvási: Ott fenn a hegyen	15
20. Solohov, Mihail: Csendes Don	14

Írók szerint:

1. Berkesi András:	9 mű	249 jelölés
2. Jókai Mór	24 "	107 "
3. Szilvási Lajos	10 "	96 "
4. Rejtő Jenő	13 "	91 "
5. Passuth László	11 "	50 "
6. Hemingway	5 "	44 "
7. Dallos Sándor	2 "	40 "
8. Mikszáth Kálmán	5 "	40 "
9. Tolsztoj, Lev	6 "	38 "
10. Knight, Erich	1 "	37 "
11. Németh László	6 "	37 "
12. Shaw, Irwing	1 "	31 "
13. Hugo, V.	3 "	31 "
14. Solohov, M.	4 "	30 "
15. Fejes Endre	2 "	29 "

A FELSOROLT LISTÁKHOZ külön kommentár nem kell, azonban azt a figyelemztetést, amit levonhatunk belőlük, mégpedig, hogy a viszonylag sokat és rendszeresen olvasó korosztálynál az esztétikai nevelésnél van még egy és más tennivalónk, mindenképpen le kell, hogy vonjuk.

Az új községi klub épülete Sárkeresztesen

ILLEMKÖNYVET SZERETNÉK - állit be az egyik fiatal olvasó. Megyünk a 390-es szakhoz, a kezébe nyomok vagy hármat. Mi történt?Az egyik zenés-táncos összejövetel azzal kezdődött,hogy a klubvezető a helyes viselkedés szabályairól beszélt. Utána valakinek eszébe jutott a könyvtár, és a kikölcsönzött könyv remek segitőtársnak bizonyult. Sokkal gyakoribb - szerencsére -, amikor "azt a nagyon érdekes témát" ismertető előadó külön felhivja a hallgatóság figyelmét a könyvtárra, az ismeretterjesztő előadásorozatok pedig,amelyek egy-egy téma részletes és sokoldalú feltárását szolgálják, el sem képzelhetők a diktált, vagy akár röplapként sokszorosított ajánló irodalomjegyzék nélkül. Segíti ez a hozzászólásokat, megkönnyíti a vitaestek rendezését. Ha a foglalkozások résztvevői láthatják, kézbe vehetik a könyveket - gondolok a nagyon gyakori kisebb vagy nagyobb kiállításra, amely a könyvtárba vezeti őket -, akkor egészen biztos, hogy érdekes, izgalmas lesz a sorozatot lezáró vetélkedő és eredményes az ismeretterjesztés. Érvényes ez szakkörök, műkedvelő-művészeti csoportok esetében is.

A KÉT SZOMSZÉDVÁR, a könyvtár és a művelődési otthon együttműködéséről kérdeztem nemrég az egyik művelődési otthon igazgatóját. Szükszavuan válaszolt, örültem, hogy ilyen egyszerűnek látja a kérdést: olyan foglalkozásokat kell produkálni, amelyek minden különösebb rábeszélés nélkül vezetik el a résztvevőket a könyvekhez, mert a tárgyalt témákkal kapcsolatban szükségét érzik az olvasásnak. Ez a gondolat mindinkább konkrétizálódik a megszerzte szaporodó új intézménytípusok, a klubkönyvtárak esetében.

A tudatosság és aktivitás elvének érvényesüléseként az ilyen és ehhez hasonló motiváló tényezők az olvasói igények jelentős hányadát képezik, kielégítésük azért fontos, mert a népművelés tartalmi szintjének emelését szolgálják.

A legfiatalabb olvasók gyermekrendezvényeken vesznek részt. Egy-egy színesen elmondott mese, levetített film játékosan szeretteteti meg velük a könyveket. A felnőttek oktatását, nevelését segítő népművelési formák között fontos szerepet játszanak az olvasás megszerettetésében az általános és különösen a speciális ifjúsági klubok. Ezek a klubok aszerint, hogy milyen azonos érdeklődésű fiatalokat gyűjtenek össze, nemcsak a művelődési házakban vagy KISZ szervezetekben működhetnek, hanem könyvtárakban is. /Például egy ifjúsági irodalmi klub./ Most röviden az ilyen klubok által nyújtott lehetőségekről szeretnék beszélni.

ELŐSZÖR A FILMKLUBOT emliteném, amely talán a legsokoldalubban alkalmas arra, hogy résztvevőitől elvárja a könyvtár használatát. Egyik leggyakoribb betegségük, hogy az összejöveteleken már a sokadik foglal-

kozás után is legtöbb szó még mindig a filmművészet formanyelvéről esik és anélkül, hogy a kettő egymással összefüggésben történne, háttérbe szorul a tartalom, a film mondanivalója. Pedig a képi kifejező eszközök és a hang, a zene jelentősége mellett, fontos az utóbbi is. A klubvezető a látott filmről nemcsak a folyóiratokban vagy könyvben megjelent méltatásokat tudja megadni, hanem a témával kapcsolatos irodalmat is ajánlhatja. /Például Sára Sándor Cigányok című filmjéhez Faludi András hasonló című könyvét./ A filmesztétikai, filmtörténeti előadásorozatok előkészítése nem okoz problémát. A közösen kialakított programszerű filmnézést célszerű akár pár perces bevezetővel kezdeni, és ha a film értékelése a következő összejöveten történik, a résztvevőknek alkalom nyílik átnézni a megadott irodalmat. Természetesen ez csak akkor eredményes, ha sikerül a megfelelő filmeket kiválasztani.

Az ifju zenebarátok klubjának befogadására lemezjátszóval, lemeztárral rendelkező könyvtár is alkalmas. Évre szóló sorozatot lehet tervezni például "Századunk zenéje", vagy "Az opera utja" címmel, ahol a foglalkozásokon pár perces bevezető hangzik el a zeneszerzőről, alkotásairól és utána a művek hallgatása következik. A könyvtár bibliográfiát tartalmazó meghívókat küldhet /felhívhatja a figyelmet a művészhez írt versekre is/, a könyvtárban a plakát alá helyezheti a témával kapcsolatos irodalmat. Ezek a foglalkozások, közös hangversenylátogatások zene-rajongó új olvasókat is jelenthetnek.

A könnyűzenei és dzsessz-klubok megfelelő vezető esetén képesek arra, hogy olyan tevékenységhez juttassák tagjaikat, amit egyedül esetleg nem is kerestek volna. Nemcsak dzsessz-kedvelőkkel, hanem a beat-zenéért rajongókkal is lehet beszélgetni a komoly zenéről. Eredményes munka esetén ők is igénybe kell hogy vegyék a könyvtár szolgáltatásait, akár a képzőművészetek ifju barátainak klubja, foto klub, magnóklub stb. tagjai sorából kerülnek ki.

KÜLÖNÖSEN FONTOS szerepe lehet a TV kluboknak a megfelelő műsorok helyes kiválasztása és előkészítése esetén, hiszen a televízió még a filmszínházaknál is természetesebb, közelebbi az emberek számára. A legtöbb könyvtár számol ezzel az igénnyel, amikor hetente ajánlópolcot készít a rádió és a televízió műsorához. És nemcsak a tudósklub vasárnap délutáni vitája, hanem egy-egy tévéjáték, színházi közvetítés, vagy zenei, irodalmi műsor is aktivizálhat, segítheti az adott téma könyveinek olvastatását.

Végül az ifjusági irodalmi klubot emliteném, amelynek munkája szinte elképzelhetetlen könyvtárhasználat nélkül. Az ilyen klub gyakran a verssel, novellával, kritikával foglalkozók irodalmi szárnypróbálgatásait segíti, de indítható irodalom- és könyvtárszerető fiatalok számára is. Legtöbb lehetősége ennek a formának van, hogy résztvevői a könyvekkel, folyóiratokkal aktív kapcsolatba kerüljenek.

A Megyei Könyvtárban az év elején alakult hasonló klub, ennek munkájáról szeretnék pár szóval beszámolni. A fiatalok havonta két alkalommal találkoztak. Egyik foglalkozáson folyóiratok ismertetése történt,

a másikon vita volt előre megbeszélte témáról. Ki-ki hónapról-hónapra átnézett egy általa választott folyóiratot, amely a művészeti, társadalmi élet kérdéseivel foglalkozik. Elmondta, milyen cikkek jelentek meg és ismertette azokat, amelyeket fontosnak gondolt a klub számára. Minden összejövetel vitával zárult, és az ismertetések kapcsán többnyire mindig akadt olyan téma, amiről a megfelelő cikkek és könyvek hozzáolvasásával következő alkalommal vitatkozni lehetett. Sor került saját írások bemutatására, megvitatására szélesebb körben is, mert a klub nyilvánosan működött, szívesen látta vendégeit.

A LEGÉRDEKESEBB VITA talán az volt, amelyre Bradbury Marsbéli krónikák című könyvét véve vitaindító olvasmánynak, a tömegkommunikációs eszközök szerepéről volt szó: az elgépiesedésről, a modern technika emberre gyakorolt hatásáról. Hosszu ideig nemcsak Bradburyét, de Heller Ágnes az amerikai életformával foglalkozó A morál szociológiája, vagy a szociológia morálja című könyvét sem lehetett látni a könyvtárban, a hasonló témájukkal együtt. Az olvasóteremben pedig a klubtagokon kívül is sokan olvasták a Valóság, Társadalmi Szemle, vagy az irodalmi lapok vonatkozó cikkeit. A vitán került szóba, mit jelent, amikor az ember a termelésből és a fogyasztásból is úgy veszi ki a részét, hogy mindkettőt önmaga gondolkodó emberré teremtésére használja, hogy ebben a folyamatban milyen szerepe van az aktivitásnak a passzív befogadás helyett. És hogy a könyvek, az olvasás mennyire tudatosíthatják és gyakorlatilag alkalmazhatóvá tehetik a befogadni kívánt ismereteket.

A fiatal olvasók a megnyitás délelőttjén birtokukba vették az új tabajdi klubkönyvtárat.

KISLÁNG nagyközség a Székesfehérvári járás DNY-i csücskében, közel 3 és félezer lakossal. Viszonylag távol esik az ipari településektől, Székesfehérvártól 35, Füzfő gyártelepétől kb 40 kilométerre. A rossz utazási körülmények miatt meggondolandó, érdemes-e innen az iparban munkát vállalni. A lakosság nagy része mezőgazdasági termelészövetkezetben, kisebb hányada kisipari termelészövetkezetben dolgozik, a bejáró munkások száma érthetően alacsony. Aki pedig távoli munkahelyhez ragaszkodik, beköltözik a városba. Mivel az itt lakók lényegében a községben élnek életüket és zömmel a helyi mezőgazdaságban foglalkoztattak, könyvtárunk is könnyebb helyzetben van, ha a parasztolvasók száma kerül szóba. Mi az, ami egy ilyen körülmények között működő falusi könyvtárnak rangot adhat? Elsősorban az, hogy az olvasók összetételében is kifejezésre jut - és egyre arányosabban - a lakosság foglalkozás szerinti összetétele. Más szóval, nálunk a könyvtár akkor töltheti be jól a hivatását, ha minél több a parasztolvasója. Ez nemcsak mai igény, hanem a könyvtárnak szinte a felszabadulás utáni újraindulása óta állandó szempontja, hogy egész tevékenységét erre az osztályra, olvasói igényeinek és szükségleteinek kielégítésére alapozza. Nem is a munkások és az egyéb csoportok, hanem a parasztlakosság olvastatásáért kellett a legszivósabb harcot folytatnom.

KEZEMBEN az olvasók névsora 1952-ből, ez ugyanis újraindulásunk dátuma. Ettől kezdve vannak írásos dokumentumaink könyvtárunk működéséről. Vajon hányan és kik fordultak meg itt az elmúlt tizenhat év leforgása alatt? Kik maradtak el, és hányan járnak el ma is esténként a kultura kislángi templomába, hogy magukhoz vegyék szellemi táplálékukat, a napi, a heti olvasnivalót? Egyszer megvizsgálom majd ezt is. A számszerű adatok helyett, most felsorolok csak néhány nevet. Régi jó olvasókét, hogy el ne felejtsük őket, akik már úgy hozzátartoznak a könyvtárhoz, mint fához a levél. Földi Józsi bácsi, Polgár Ferenc bácsi, a Zöld család már a könyvtár bölcsőjénél ott álltak. Már ötvenkettőben érezték annak szükségességét, hogy könyvtárat kellene létrehozni, újra megteremtteni az olvasás lehetőségét, most már komolyabb formában, mint régen. A többi tanácstaggal együtt forintjaikat havonta erre a célra adták. Akkor még nem tudtuk, hogy körzeti könyvtár létesül Fehérváron, arra hivatva, hogy ellássa könyvekkel a falut. Röviddel ezután megtörtént ez is, elindultunk! Polgár bácsi ma már nem keresi fel a kölcsönzéseket, mert idő múltán a látása megromlott, nem megy neki az olvasás szemüveggel sem. De a többiek maradtak, és újabbak, fiatalabbak jöttek, s jönnek azóta is, egyre többen.

A FIATALABB GENERÁCIÓNAK kisgyermekük vitték haza az első

könyvtári könyveket. Azok a kiskolások, akik hamarabb váltak olvasókká, mint szüleik. Szücs Imre, Csörgő József, Dimola József és István, Sekk Antal, Szántó Ferencné, Kolonics József és népes családja gyermekeik révén iratkoztak be s járnak rendszeresen azóta is megszakítás nélkül a könyvtárba. Májer Ilona, Szabó Erzsi, Kalmár Magdi arca mind előttem van: mint általános iskolás tanulók jöttek először könyvért. Most már mint Varga Gézáné, Karácsonyi Istvánné, Sándor Lajosné a TSZ-ben dolgoznak, s asszonynevükön irom be őket évről-évre. Pergetem tovább az olvasók nyilvántartását. Szébek Mihály és Sajtos József még mint magán kertészetük kísérletező szakemberei olvasták nálam az első mezőgazdasági műveket, s hogy mulik az idő! Sajtos később a TSZ pénztárosa lett, mindketten olvasóim továbbra is. Okos Erzsi II. osztályos kora óta könyvtári tag, közben kertészeti szakmunkás lett, mezőgazdasági technikumba jár. Most is szereti a verseket, a kötelező olvasmányok, a tanulás és a munkája mellett jut ideje erre is. Nem egyedülálló történet: a parasztfiatal bevonul katonának. Amikor leszerel, akkor találkozunk először. A honvédségnél megszerette a gépeket, de ott szoktatták rá az olvasásra is! Itthon traktorra kerül, majd jó kombájnos lesz belőle. Ahhoz, hogy tovább fejlődhessen, persze könyvekre van szüksége. Jó szakkönyvekre, meg szépirodalomra. Hát így történt ez Kovács Jancsival is, aki ma már János. S nem véletlen, hogy harmadik általánosba járó kislánya is könyvszerető lesz. Ő maga pedig azt magyarázza, hogy a novella az, amit a munkája mellett, pihenésként olvasni képes. Megszerette

mint Földi Józsi bácsi. Ők ketten a mai írók műveit részesítik előnyben, s közülük is - a novellákat. Édesapja, a kombájnos Kovács János egyébként akarva-akaratlanul is egyik legtöbbit érő propagálójává lett könyvtárunknak. Kért, hogy szerezzek be neki egy, az SZK 3-as kombajn karbantartásáról szóló könyvet magyar fordításban, ez feltétlen szükséges volt a munkájához. Mint községi könyvtáros, többször is irtam az AGROKER-hez, ez utasított a budapesti AGROTRÖSZT-höz. Személyesen is jártam alkalmilag az ügyben többször Pesten; ígérték mindig, de nem küldték, míg egy ujságnak nem irtam. Öt nappal később már Kovácsnál volt a kért könyv - megkapta, amire szüksége volt: a könyvtár elintézte...

HA AZ OLVASÓ régi jó ismerős, a könyvtáros még a családi életébe is "beleszólhat" - az ügy, az olvasás érdekében. Kérdés, hogyan?! M. Mariska mint általános iskolai tanuló iratkozott be a könyvtárba, még 1952-ben. Férjhezmenetele után panaszkodott az új házasságára, hogy a férje nem szívesen látja, ha könyvet visz haza olvasni. Mitévő legyen? - kérdezte. Azt tanácsoltam: olvasson fel neki egy jó izgalmas könyvből, és később, a legérdekesebb résznél akadjon más dolga, de úgy rendezze, hogy a könyvet hagyja a férje keze ügyében. Majd felveszi ő maga is, ha kíváncsi rá. Nos, ha lassacskán is, de sikerült eredményt elérnie... Ma már nemcsak rendszeres olvasó a szóbanforgó férj, de ötödik-hatodik osztályos fiuk is szorgalmasan bujja a könyveket. És folytathatnám tovább, mert mind a kétszázhuszonnyolc parasztolvasónak megvan a maga története. Kinek

egyszerűbb, kinek változatosabb. A könyvtárosnak mindegyik egy-egy emléke.

MIT TETT A KÖNYVTÁR parasztolvasóiért? Mindenekelőtt gondosan, körültekintően, igényeiket figyelembe véve kellett és kell vásárolnom, gyarapítanom az állományt. Tíz-tizenöt évvel ezelőtt kevés könyvből, kevesebb válogatással talált megfelelő, vagy kevésbé megfelelő művet a könyvtári olvasó. Természetesen a régi olvasók igénye is megnőtt, nagy gondal, aprólékosan válogatnak. Ahhoz, hogy a gyermekeket, mint átmeneti összekötő kapcsot könyvtár és szülő között megtarthassuk, körüket bővítsük, foglalkozásokat rendezünk nekik a könyvtárban, s ezek sorában a szülők olvasásával kapcsolatos kérdésekre is kitérünk. Az iskolai osztályok rendszeres könyvtárlátogatásain felhívjuk a gyermekek figyelmét, hogy a könyvtárban mely művek állnak elsősorban szüleik rendelkezésére stb. Mivel az általános iskolát elvégzett gyermekek pár év múlva mint felnőttek jelentkeznek, ezért a jövőben is minél több gyermekolvasót igyekszünk beszervezni. Így gondoskodik a könyvtár a parasztolvasók utánpótlásáról. Ma már nemcsak a gyengén tanuló fiatalok maradnak falunkban, egyre többen látják értelmét a TSZ-ben végzett munkának. A tovább nem tanuló fiatalokkal a Béke TSZ klubjában találkozom, s ha fokozatosan is, de eredményekről számolhatok be. A KISZ tagság 80 százaléka könyvtári tag, főleg a parasztság köréből. A parasztolvasók száma pedig évről-évre emelkedik. Része van ebben annak is, hogy a község állami és társadalmi fórumain, összejöveteleken, gyűléseken, s ahol általában erre lehetőség nyílik, megje-

lenek és szólok a könyvtárról, könyvekről, olvasásról. Az olvasókkal időnként elbeszélgetek, nemcsak olvasmányaikról, hanem személyes, ügyes-bajos dolgaik iránt is érdeklődöm, ha tudok, tanácsokat adok, segítek. Olykor még el is járok egyik-másik ügyében, főleg, ha azáltal közelebb hozhatom a könyvhöz, az olvasáshoz.

AZ OLVASÓK EGY RÉSZÉ tavasszal elköszön a könyvtártól, mert megkezdődnek a nagy munkák. Velük megegyezem, hogy találkozunk az ősszel. Tapasztalatom, hogy kevesen maradnak el, de az elmaradókat találkozásunk alkalmával az ígéretekre emlékeztetem, vagy iskolás aktiváim elvégzik ezt a munkát. Nyári időszakban általában a parasztolvasók 30 százaléka szünetelteti vagy erősen csökkenti olvasását. Az év egyéb hónapjaiban forgalmunk jelentős hányadát viszont az ő kölcsönzésük adja.

MARISKÁÉK, JÓSKÁK, JULIK adják egymás kezébe a kilincset, amint gyermekek szüleiknek a könyvet, hogy jó pár év múltán már ők adhassák - a saját gyermekeiknek. Mert a Polgár Ferenc bácsik helyébe, akik már nem vehetnek kezükbe olvasnivalót, ujaknak kell lépniük, fiatal, jószemű, tudásra szomjas Jancsiknak, Feriknek. A könyvtáros csak ekkor lehet elégedett, csak ekkor nyugodhat meg igazán.

VENESZ BÉLA

KÖNYVTÁR A LAKÁSSZÖVETKEZETBEN
Egy dunaujvárosi kísérlet tapasztalatai

SZINTE A KÖNYVTÁR MEGALAKULÁSÁNAK első napjaitól kezdve állandó gondot jelent két, a könyvtári szolgáltatásokat korlátozó tényező. Ré- szint a város nem hozott létre olyan könyvtári objektumot, amely nagy- ságánál, szépségénél fogva nagyobb körzetre gyakorolt volna vonzást, ré- szint a város területén olyan, magas épületeikkel szinte önmagukban zárt egységet alkotó városrészek épültek /Barátság, Római, Ságvári városrész/, amelyek lakossága 8-11 ezer fő. Ezekben a városrészekben kiépült a szolgáltató ipari és kereskedelmi hálózat, saját iskoláik, óvodáik, böl- csődéik vannak. Népművelési objektumokkal azonban, így könyvtárakkal, nem rendelkeznek. Ez az állapot parancsolóan hívta létre azokat a kísér- leteket, amelyekkel az ellentmondásokat kívántuk feloldani.

Még az ötvenes években kísérleteztünk könyvkölcsönzők létesítésével, előbb a munkásszállások, majd az IKV gondnokságain. Négyet-ötöt sikerült is létrehozni. Törekvésünket támogatta az IKV vezetősége is, igaz, a Városi Tanács VB némi nyomására. A házkezelőségek azonban csak újabb te- hernek tekintették, s ezzel sorsuk megpecsételődött. Ugyanez lett a mun- kásszállásokon létesített kölcsönzők sorsa. Már a szervezés idején tu- datában voltunk, hogy ez a megoldás nem vezethet jelentősebb eredményre. Azért sem, mert a gondnokságokon elhelyezett 100-150 könyv nagyon kis vonzást gyakorolhat az olvasni vágyókra, s ezért sem, mert ez a mennyi- ség elenyészően kevésnek bizonyul a városrész lakosságának ellátására. A helyzeten az sem változtatott volna lényegesen, ha a kölcsönzők szá- mát számottevően megemeltük volna. Csak az lehetett a megoldás, hogy megfelelő helyiség biztosításával, a lakosság könyvszükségletét leg- alább megközelítő teljességgel biztosító fiókkönyvtárakat létesítsünk. Ekkor azonban - a Művelődési osztály őszinte támogatása ellenére - mind- eddig leküzdhetetlen akadályba ütköztünk: nem tudtunk helyiséget sze- rezni. Ez annak ellenére sem sikerült, hogy a Ságvári városrészben egy rendkívül kicsi, mindössze 15 m²-nyi helyiségben maga a forgalom bizo- nyította be a fiókkönyvtár-hálózat szükségességét és életrevalóságát.

VÉGÜL IS a város fejlesztésének és fejlődésének egy szakaszában ér- dekes jelenségre figyeltünk fel. Az alakuló és erősödő lakásszövetkeze- tekben spontán igény jelentkezett a kulturális szükségletek kielégíté- sére. A már megállapodott és szervezetileg kialakult szövetkezetek klubhelyiségeket létesítettek, amelyek azonban az első időben csak az összejövetelek, gyűlések színhelyül szolgáltak. A vezetőség viszont arra is gondolt, hogy tartalmaz kulturális szolgáltatást kellene bizto- sítani a tagság számára.

Ennek nyomán keresett meg bennünket a Gagarin lakásszövetkezet ügy- vezető gondnoka, aki elmondta terveiket, s érdeklődött, tudnánk-e szá- mukra 3-400 kötetnyi letéti állományt biztosítani. A lakásszövetkezet vállalta azt is, hogy a könyvállványt megveszi, tőlünk csak a könyvvel

való ellátást várták. Érdekes, hogy tiszteletdíj-igénnyel sem léptek fel. A probléma csak az volt, hogy csupán a szövetkezet tagságának könyvtári ellátására gondoltak. Némi huza-vona után megegyeztünk abban, hogy mi tiszteletdíjat biztosítunk a könyvtárosnak, ők viszont mindenki számára kölcsönöznek. A városrész lépcsőházaiban hamarosan megjelentek a feliratok, amelyek mindenki figyelmét felhívták a "könyvtárra". Ez volt lényegében az első lakásszövetkezeti könyvtár megalakulásának története Dunaujvárosban. Hasonló módon jött létre a Római városrész szövetkezeti könyvtára, azzal a különbséggel, hogy ennek vezetősége már megismerhette az előző példáját, látta, hogy érdemes a könyvtári ellátást biztosítani területükön.

NÉHÁNY ADATOT szeretnék ismertetni, mielőtt a szövetkezeti könyvtárakkal kapcsolatos gondokról, gondolatokról beszélnék. Mindkét könyvtár 700 kötetes állománnyal rendelkezik. Egyelőre kéthetenként kapnak könyvet az újdonságokból. Végleges állományukat 8-900 kötetesre tervezzük, utána csak cserével frissítjük majd az anyagot: ezt a határt részben a butorok mennyisége, részben a helyiségek mérete szabja meg. Forgalmuk 6-700 kötet negyedévenként. Olvasóik száma, érdekes módon, egyaránt 100-100 fő. Helyiségük egy-egy lakószoba, izléses ülőbutorokkal, asztalokkal berendezve.

A két kölcsönző eddigi működése, eredményeik feltárták előnyeiket és hátrányukat, fejlődésük perspektíváit és korlátait.

Először is rendkívül hasznos a tevékenységük abból a szempontból, hogy egy 1500-2000 főt számláló gazdasági egyesülés tagjai között kulturális missziót töltenek be, közelebb viszik a kulturálódás egyik legfontosabb eszközét, a könyvet az olvasókhöz, a szövetkezet tagságához.

Másodszor nem szabad és nem is lehet őket egy egész városrész könyvtárának tekinteni. Tárgyi és pszichológiai oka is van ennek. Egyrészt a rendelkezésre álló helyiség nagysága nem alkalmas arra, hogy olyan mértékben fejlesszük a könyvtárat, mint amilyenre a városrész lakosságához mérten szükség lenne. /8-10 ezer lakos könyvtári ellátásáról van szó!/. Másrészt hiába egyeztünk mi meg a szövetkezet vezetőségével abban, hogy kívülállóknak is rendelkezésére bocsátják a könyvtárat, döntő többségben mégis csak a szövetkezeti tagok veszik igénybe. Nyilván azzal függ ez össze, hogy a könyvtár a szövetkezet hivatalos helyiségében van, s kívülálló nem szívesen tér be oda. Hozzájárul ehhez, hogy a választék bővítésének meglehetősen szűk határai vannak. Persze nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy a szövetkezet tagsága is tekintélyes számot képvisel, s mindent meg kell tennünk olvasóvá válásuk érdekében.

Igy a fentiek alapján azt állapíthatjuk meg, hogy ezek a kölcsönzők - hasznos tevékenységük ellenére - nem oldhatják meg egy nagyobb városrész könyvtári ellátását még átmeneti időre sem, bár lehetővé teszik azt, hogy egy-egy nagyobb embercsoporthoz ténylegesen közelebb kerüljön a könyv. A felébresztett olvasási igényt azonban már csak nagyobb fiókönyvtárban lehet kielégíteni azon a szinten, amelyet egy művelt ember a könyvtárral szemben követelményként támaszt.

P.FELFÖLDY
MAGDOLNA

EGY GYERMEKKLUB "KÜLSŐ" ÉLETE

ÉVEK ÓTA minden héten egyszer felborul a rend a polgárdi községi könyvtárban: egy-egy délelőttre vagy délutánra gyerekek zaja veri fel a máskor csendes helyiségeket. A könyvek "fülüket" befogva, csodálkozva nézik a rajcsurozó gyerekhadat.

Már három éve, hogy megalakult a 23 tagu gyermekklub; több verses összeállítás, mókás műsor bemutatása és sok-sok játék, közös foglalkozás után megismerkedtem a gyerekek könyvtáron kívüli életével. A gyermek magatartását és egész személyiségét nagy mértékben befolyásolja a családi élet, az otthon légköre. Általában amikor egy csoport belső életéről beszélgetünk, nem hagyhatjuk figyelmen kívül a külső körülményeket. Hol és hogyan élnek a gyerekek? - Megismerkedtem szüleikkel, meglátogattam őket otthonukban. Természetesen mindenhol mást és mást találtam, de talán a két alapvető csoportnál, a jó és a rosszabb körülmények között élők csoportján belül még meg kell említenem az ugynevezett egyikéket is.

Mit vártak és mit várhattak ezek a gyerekek a csoporttól? - A szegényebb, sok testvérrel, sokszor részeges apával és anyával egyszobában lakó gyermekek a nyugodt környezetet, a zavartalan játékot, a szeretetet, amit meg is találhattak és meg is találtak. Kevésen jöttek azért, hogy szereplési vágyukat kielégítsék, vagy azért, hogy tetszenek, a központban legyenek.

P. Eszter a család hetedik gyermeke, és még van két kisebb testvére is. Olyan, mint egy kis öreg, pedig csak 10 éves. Az édesapja sokszor részeg, és ilyenkor bizony nincs nyugalom a kicsi szobában. Engem sem fogadnak nagy örömmel, nehezen tisztitanak le egy széket a konyhában; a válaszokkal sem sietnek. A szükszavu feleletekből megtudom, hogy Eszti édesapja a TSZ-ben dolgozik, az édesanyja a háztartást vezeti. Nehezen jönnek ki a fizetésből. A gyerek idegessége /mert valóban ideges, a szó legszorosabb értelmében/ nem csodálni való, hiszen soha nincs nyugalom körülötte, nem foglalkozik vele senki, ha olvas, már kiabálnak vele és feladatokat adnak neki.

MEGÁRT NEKI A SOK OLVASÁS - így is már "tul sokat tud", - mondja az édesanyja. Sajnálom az okos kislányt, értelmes kis arcán szegénypir. Érzem, hogy mennem kell, de azt még megígértetem az édesanyával, hogy elengedi a foglalkozásokra. Eszti a kezembe furja a kezét, úgy kísér ki, azt hiszem, fél visszamenni. Sokáig elkísér, alig tudom visszaküldeni, talán azzal fogadja az édesanyja, hogy - Miért hoztad a nyakamra? - vagy valami hasonlóval. Fél, retteg állandóan, önbizalomra van szüksége, erőre, bátorságra.

És miért jönnek a jó családi körülmények között élő, jó tanuló gyerekek? - Az iskolában meg nem szereshető további ismeretanyagért, a közösségért, mert szeretnek kol-

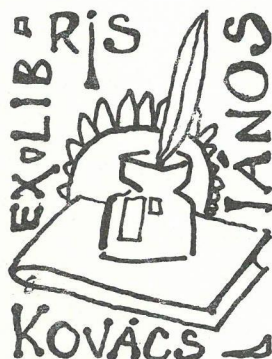
lektív munkában részt venni, és mert minden érdekli őket. Az "egykék" kis csoportja, hogy uralkodjon, és persze szerepelhessen. Mindegyik tehetséget, különleges adottságokat érez. Nehezen értik meg, hogy egy verses összeállításban nincs királylány, és főszereplő sincs. Nem értik meg, hogy más is vetélkedhet, más is lehet első, és a diavetítőt más is tudja kezelni. Nem tudnak beilleszkedni, ha nem mondanak le vezető szerepükről. Sokszor magukra maradnak és ilyenkor nagyon elkeserednek, nem értik meg, miért reagál így környezetük a tetteikre.

MINDEN CSALÁDNÁL érdeklődtem a házikönyvtárak, a rádió és a televízió iránt. Különös adatokat jegyeztem föl. A huszonhárom családból összesen több, mint 10.000 kötetet könyvet találtam. Ebből egy meghaladja a 2.000 kötetet. Aránylag sok a kézikönyv és a szakkönyv a házi könyvtárakban. Tizennyolc családnál van televízió. Mindenütt érdeklődtem, hogy korlátozzák-e a gyerekeket, mit nézhetnek meg. A válasz szinte egyértelműen NEM. Még a 18 éven felüli filmeket is megnézhetik, majdnem minden gyerek 10 óra után fekszik le, nap mint nap. A rádiót sem hallgatják tudatosan. Képtelenek válogatni a műsorban. A népművelők nagy feladata lenne erre megtanítani az embereket!/

Természetesen minden gyerek könyvtári tag, és a 23 családból 22-nél egy vagy két felnőtt is állandó kölcsönző. Megvizsgáltam sok felnőtt kölcsönző-tasakját, mit olvasnak.

A KAPOTT ADATOK azt bizonyítják, hogy igényesek, sokminden érdekli őket. A könyvekben nemcsak szórakozást keresnek, tanulni is akarnak belőlük. Közelebb is kerültem a gyerekekhez, ezzel és a többi megfigyelésem segítségével egyre teljesebb képet kapok róluk. Jobban tudom, mit várhatok az egyes gyerekektől, és ők mit várhatnak egymástól, a csoporttól. Tudom, kire milyen nehézségű feladatot bízhatok, mennyivel tud megbirkózni. Jobban ismerem akarata-rejüket, képességeiket, tudom, melyik szülőre számíthatok, ha segítségre van szükségem, hiszen az otthoni munka is szükséges a jó eredmények eléréséhez.

Ez a felmérés és feldolgozása, grafikonokba rögzítése nemcsak segítséget adott, hanem újabb munkára is serkent. Ez csak 23 ifju ember, van még több száz ilyen koru gyerek, olyanok is, akik még könyvet sem vesznek kezükbe.

TÁRNOKY LÁSZLÓNÉ

TAPASZTALATCSERE MEGYÉN BELÜL

MEGELEGÉDESSSEL vettem tudomásul a járási könyvtár értesítését, hogy - az eddigi gyakorlattól eltérően - nem a szomszédos vagy távoli megyékbe látogatunk el tapasztalatszerzés céljából, hanem saját megyénk új létesítményeit tekintjük meg. Csak üdvözölni tudtam e helyes kezdeményezést, hogy elsőként megyénk községeinek korszerű intézménytípusával, annak tartalmi tevékenységével, belső gondoljaival ismerkedünk meg.

Annál is inkább örültem, mert végre közelebbről megnézhettem R á c a l m á s t, amelyről oly sokat hallottam már. Amely születése pillanatában - úgy tűnik - egycsapásra megoldotta évtizedes problémáinkat. Egy évvel ezelőtt a Sárbogárdi járás tanácselnökeinek hasonló tapasztalatcsere látogatása alkalmával itt töltött testet tanácselnökünkben a régóta felgyülemlett elképzelés, és indult el Sárosdon is nagyon rövid időn belül a megvalósulás sok gonddal terhes folyamata. Tudomásom szerint hasonlóképpen még Mezőkomáromban, Alapon és Sárszentmiklóson is. Tehát bőven van, amiért hálásak lehetünk ennek az elsőszülött intézménynek. Joggal állapíthatjuk meg, hogy - a népművelési munkánkat szinte forradalmasító funkciórendszerével - lehetőséget teremt a nagyobb kibontakozáshoz. Ahol megfelelő a személyi ellátottság, megoldja az együttműködés alapvető feltételeit, ahol már létrehozták,

ott követelményeket szab, vagy önművelésre, továbbképzésre ösztönöz. A könyvtárosokat rákényszeríti a népművelés egyéb ágainak művelésére, és a népművelőket viszont. Ezzel azt is bebizonyítja, hogy e területek a gyakorlatban összetartoznak, egymásra utaltak.

M e z ő f a l v á n, a korszerű követelményeknek szintén megfelelően kialakított klubosított könyvtárban, ami a legjobban megragadott: a helyi tanács VB-elnöke olyan otthonosan tájékozott a könyvtár és a klub belső életéről, olyan aprólékos gonddal tartja számon a kisebb-nagyobb nehézségeket, s ugyanakkor nem fukarkodik a könyvtáros tevékenységének elismerésével sem, hogy az már szinte ritkaság számba megy. A község vezetőjének gondoskodásában érezni lehetett, hogy őszintén sajátjának tekinti, - hiszen a község anyagi erőfeszítései árán valósult meg az új intézmény. Elismerésünket váltotta ki a könyvtáros áldozatkészsége, egyszerűsége, hogy a szűkebben értelmezett könyvtári munka mellett a községben megteremtette az aktív klubéletet is, és folyamatosságát nagyon is kemény következetességgel biztosítja.

Itt történt meg, hogy előzetes szerződést kötöttünk kapcsolataink kiszélesítése céljából; a közeljövőben klubjaink vendégszereplésére kerül sor Sárosdon, illetve Mezőfalván. A két község alig 20 km-re

van egymástól, ez a fiatalok részéről nem jelent akadályt. Miután Sárosdon is megnyílt a klubkönyvtár, szeretettel látjuk viszont szomszédainkat.

AZ ELŐBBIEKNÉL szerényebb, de a maga nemében szép nagyvenyimi könyvtárban követendő kezdeményezés tanui lehettünk. A könyvtáros előszeretettel gyűjti és ki is állítja a faluban furófaragó, rajzoló és festő emberek munkáit. A velünk tartó mezőkomáromi VB elnök érdeklődését azonnal felkeltette ez a kiállítás és kapcsolatba is lépett az érdekelt személyekkel. Megvalósulás előtt áll ugyanis náluk egy tájjellegű népművészeti muzeum létrehozása. A könyvtáros vezeti a falukrónikát is - mondhatjuk, hogy a legjobb kézbe került.

Az ercsi reprezentatív "kulturpalota" emeletén elhelyezett könyvtár hatalmas ablakain beözönlő fényáradat, amely a tükörtiszta világoszöld mianyag padlózatról, és az eredeti színükben fényezett polcokról visszaverődve fogadja látogatóit - fenséges érzést kelt. Felüdíti a fáradt embert és pihenésre, maradásra készíti a frissen érkezettet. Itt felkeltette a figyelmünket a Megyei Könyvtár által javasolt raktározási rendszer alkalmazása. A gyermekkönyvanyag mellé, folytatásában helyezték el a felnőtt szakállományból a természettudományi, műszaki, művészeti könyveket és utleírásokat - mintegy elválasztásként. Ezzel lehetővé tették, hogy a gyermekek is hozzáférhessenek, elkerülve a párhuzamos beszerzés - anyagi fedezet és a férőhely hiánya miatt amúgy is gondot jelentő - problémáját.

Utunk következő állomása Martonvásár és Perkáta volt, ahol csak közvetett tájékoztatást kaptunk. Perkátán a könyvtár klubosításával oldották meg a jelentkező problémát. A könyvtár, helyiségének méreteivel, a polcok között a férőhelyek nagy számával minden igényt kielégíthet. Nem tapasztaltuk ugyanezt Martonvásáron, ahol a könyvtári övezetben a polcok tulságos összezsufolásával raktárjelleg benyomását kelti és a mozgásban, az áttekinthetőségben is akadályozó elrendezései a könyvtár. Összeségében az intézmény elhelyezése, berendezése valamennyiünknek tetszett, főleg a kényelmes és tiszta olajkályha fűtés minden helyiségben.

VÉGEZETÜL köszönettel tartozom a magam és munkatársaim nevében szakigazgatási szerveinknek, hogy sokkal kisebb fáradsággal, egy nap alatt összehasonlíthatatlanul több hasznos élményben volt részünk, mint az előző években. Mint leendő klubkönyvtáros, a magam részére igyekeztem is teljességre törekvően, nyitott szemmel minél több "hasznosságot" összegyűjteni. Hogy ez mennyire sikerült, remélhetőleg még ez évben megmutatkozik Sárosdon is. Másrészt van okom a bizakodásra, hiszen úgy tűnik, a mi klubkönyvtárunk a rácalmásinál is szebb, funkciórendszerében gazdagabb lesz, és a tartalmi munkát illetően sem fogunk elmaradni. Az új intézményben nem kezdeni, hanem folytatnunk, kiszélesítenünk kell azt a tevékenységet, amelyet évek óta végez könyvtárunk - a falu minél szélesebb rétegeinek bevonásával - az olvasásért és a népművelés egyéb formáival is - az általános művelődésért.

MÁJER SÁNDOR

KATALÓGUSÉPÍTÉS FEJÉR MEGYÉBEN

AZ ÁLLOMÁNY feltárásának nélkülözhetetlen eszközei a különböző típusu katalógusok. Egy adott könyvtár állományának "használati értékét" az olvasók, a könyvtáros és általuk a társadalom számára is, a jól szerkesztett katalógusok is növelik.

Bizonyos kötetszám elérése után a könyvtáros nem tudja fejében tartani a könyvtár állományában meglévő könyvek címeit, és tájékoztató, ajánló tevékenysége már akadozik. A folyamatosan növekvő állománynál egyre nagyobb lesz a szakadék a teljes állomány és csak részterületeket, bizonyos műveket ismerő /fejben tartó/ könyvtáros között.

A járási könyvtárak létesítése és a községi könyvtárak tanácsi kezelésbe adása óta felszínen van és az utóbbi években egyre sürgetőbbé vált a cédula-katalógusok elkészítése, a meglévők hiányosságainak pótlása, kiegészítése, átszerkesztése stb. A KMK által kezdeményezett és a megyei könyvtárak többsége által kellően nem támogatott országos összefogás sikertelen próbálkozásai után 1967 őszén, - a járási könyvtárigazgatókkal is megbeszélve - elhatároztuk, hogy a Megyei Könyvtár szervezésével, irányításával, a felmerülő költségek nagy részének vállalásával /járásoknak és községeknek is meghatározott összeggel hozzá kell járulni/, Fejér megyében minden 5.000 kötetet 1970-ig elérő és azt meghaladó könyvállománnyal rendelkező könyvtár számára az előírt, illetve a Megyei Könyvtár által szükségesnek /javasoltnak/ tartott katalógusokat lehető legrövidebb időn belül el kell készíteni.

Az elhatározást követően helyszínen tanulmányoztuk a Pest megyei csoportos katalógusépités gyakorlatát. Együttműködést kezdeményeztünk és tapasztalatokat gyűjtöttünk a hasonló elképzelésekkel, de más gyakorlattal megindult Somogy megyei katalógusépitésnél. A munkamegosztás elve alapján a Veszprém megyei könyvtárral kötöttünk mindkét fél számára előnyös megállapodást.

A katalógusok építéséhez, hiányok pótlásához, cédulák lecseréléséhez stb. szükséges katalóguscédulákat/kb egy millió db./ 3 fiók, 32 községi, 3 járási, 2 városi és a Megyei Könyvtár részére rotaprint sokszorosítással készítjük. A cédulák sokszorosítása az 1967. december 31-ig megjelent művekre terjed ki.

A NAGY VÁLLALKOZÁS várható anyagi kihatása és e célokra külön nem biztosított keret hiánya szükségessé tette először, hogy a sokszorosított cédula a tényleges szükségletnek megfelelően - a legkisebb remitendával - készüljön. Másodsor minden alapvető műről, amelyet tartalmilag, formailag még érdemes a katalógusokban feltárni, és legalább 3 helyen a kijelölt könyvtáraknál előfordul, készüljön sokszorosított, a jelenlegi

cimleírás formáinak és szakozási elveknek megfelelő katalóguscédula.

A két szempont következetes érvényesítése határozta meg a kijelölt könyvtárakban előforduló műveknek egy megyei alapjegyzéken, alapcédulán való összesítését. A gazdaságosság érdekében vállalt többletmunka, amely az egyeztetés során merül fel, az egyeztető könyvtáraknál is /legalább raktári katalógusát rendbe tette, az alapjegyzék bizonyos szerzeményezési hibáira figyelmeztette stb./, de a járási és megyei központok számára is igen hasznos tanulságokkal szolgál, adott esetekben konkrét járási, megyei intézkedést igényel. /Alapvető művek pótlása, szerzeményezési hibák, a tervszerű állományapasztás egyes műveket érintő problémája, elavult könyvek stb./

Az egyeztetés módszerei közül a megyei alapcédulából /amely egy járási, egy községi és részben a Megyei Könyvtár és a Pest megyei könyvtár állományát tartalmazza/, írógéppel készült egy-egy példányos járási rendeltetésű jegyzék vált be. A jegyzékek előállítására így gazdaságos; egy-egy járásban való köröztetése megoldható, észszerű; az egyes művek előfordulási helyének rögzítésével mint járási összesítők felhasználhatók a fentebb említett szempontokra; az egyes műveket előfordulási helyük szerint összegyűjtik a megyei alapcédulára.

A cédula sokszorosítással a megyei, városi és járási könyvtárainkban az új cimleírás és szakozási elveknek megfelelően a cédulák átjavítását - inkább cseréjét - is segíteni kívánjuk. Az új cédulák hiányában erre fordítandó idejüket adják inkább most a közös probléma megoldásához.

A célkitűzéseink, a gazdaságossági mutatók, az összegyűjtés, a feltárás és egyéb hasznosítás megfogalmazott szempontjainak figyelembevétele, megyénk könyvtárainak korszerűsödő folyamatának sok gondjával, az egyre terebélyesedő és megyei sajátosságból vállalt kifelé forduló tartalmú és következetes egyéb népművelési munkák mellett, a katalógusépités első fázisában is a községi, járási, városi könyvtáraktól és a Megyei Könyvtár minden csoportja részéről összehangolt, következetes, pontos munkát igényel.

A MUNKA BEINDÍTÁSA ÓTA fél év telt el. Az alapjegyzékek egyeztetése október hónapban befejeződik. Az egyeztetés kísérleti fázisában az A-D betűk céduláin, valamint a 8 jegyzéken a szépirodalomból és az ismeretterjesztő irodalomból több mint 15000 címet vettünk fel. Várhatóan 12000 címről lesz cédula-sokszorosítás. Jelenleg az N betű céduláinak átdolgozása folyik. Lemezre gépelés M betűig készült el. A szépirodalom sokszorosítása remélhetőleg ebben az évben befejeződik.

A folyamatba bekapcsolt és az egyes részfeladatok elvégzésével megbízott munkatársak helytállása, néhány esettől eltekintve a határidők pontos betartása, a szorosan kapcsolódó munkafolyamatok tervszerű előkészítése, az egymást segítő tevékenység eredményeképpen a nagy vállalkozás ütemét - némi lemaradással - tartani tudtuk. A várható gazdasági mutatók a gyakorlat állandó elemzésével és észszerűsítésével javultak. Az egyes könyvtári szinteken és a Megyei Könyvtár különböző csoportjai-

nál alkalmazott munkamegosztás eredményeképpen a megye könyvtárainak munkáját, eredményeit, az egyéb területek megfelelő gondozását jelentősen nem hátráltatta.

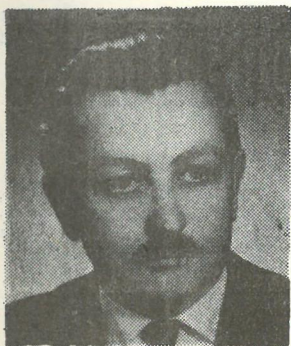
Bizunk abban, hogy a hátralévő időszak tennivalóit, majd a megkapott cédulák után a katalógusépitést, a szerkesztést is a szóban vagy írásban megadott szempontok szerint lelkiismeretesen végzik el, egymást segítik munkatársaink. Könyvtáraink "használati értéke" pedig a befektetett anyagi és szellemi áldozatoknak arányában növekedik, az "olvasó nép" javára kamatozik.

Sobor Antal grafikája

K I T Ű N T E T E T T J E I N K

A művelődésügyi miniszter Alkotmányunk ünnepe alkalmából Ludán Imrénének a KIVÁLÓ NÉPMŰVELŐ, Csukly Alajosnak és Imre Lászlónak A SZOCIALISTA KULTURÁÉRT kitüntetést adományozta. Dr. Farkas Józsefnét, Mátyás Kálmánét, Ugrits Margitot és Rácz Klárát munkájuk elismeréséül DICSÉRETBEŒ részesítette.

LUDÁN IMRE a Dunaujvárosi járás népművelési felügyelője. Irányító munkájával sokat tett azért, hogy járásában a népművelés egysége megvalósult, a gyakorlatban kamatozik, követésre ösztönöz. Az intézmények ésszerű, gazdaságos felújításai során az utóbbi években a legkisebb anyagi ráfordítással, a legesztétikusabb intézményeket hozták létre.

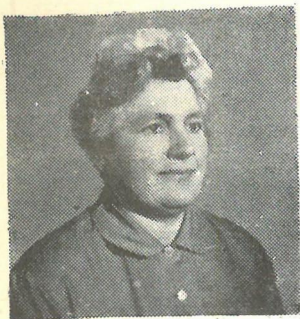
CSUKLY ALAJOS 1949 óta dolgozik a népművelés területén. A Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtárnak 1954 óta munkatársa. Különösen a helytörténeti kutatásban fejtett ki maradandót. Nemcsak a könyvtári, hanem a népművelés egyéb területein is tevékenykedik. A TIT, a VIB, a KISZ, a Szakszervezet kulturális nevelőmunkájában is aktívan vesz részt.

IMRE LÁSZLÓ 1958-ban kezdte könyvtárosi munkáját a sárbogárdi Járási Könyvtárnál, szervező munkatársként. 1961. szeptember 1. óta a könyvtár igazgatója. Következetes szervező és irányító tevékenysége eredményeként járásának könyvtárai a legjobbak közé küzdöttek fel magukat megénkben.

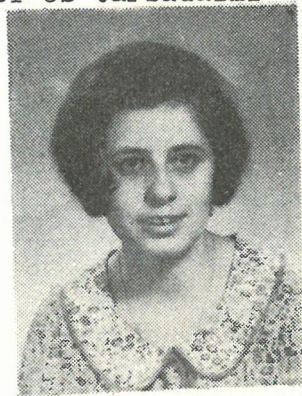
Dr. FARKAS JÓZSEFNÉ 1952-től a székesfehérvári Városi, majd megalakulása óta a Megyei Könyvtár munkatársa. Munkáját kezdettől fogva lelkiismeretesen, hozzáértéssel és szorgalommal végzi, - hosszú évek óta a Megyei Könyvtár gyermekkönyvtárában.

MÁTYÁS KÁLMÁNÉ 1957 óta szervező könyvtárosa a bicskei Vajda János Járási Könyvtárnak. A tizenegy esztendő alatt igen jó és gyümölcsöző kapcsolatokat épített ki a járás tanácsi és társadalmi vezetőivel.

UGRITS MARGIT 1963 óta a csákvári községi könyvtár függetlenített könyvtárosa. Különösen az ifjúság körében végzett könyvtári munka terén ért el kiemelkedő eredményeket.

RÁCZ KLÁRA 1953 óta tiszteletdíjas községi könyvtáros. Tíz esztendeje jelenlegi munkahelyén, a lepsényi községi könyvtárat vezeti. Ez idő alatt igen sokat fejlődött a községi könyvtár, mind a könyvek, mind az olvasók száma megháromszorozódott.

A KÖNYVTÁROS szeptemberi számában TAKÁCS MIKLÓS írása foglalkozik a 8. évfolyamába érkezett KÖNYVTÁRI HIRADÓNKKAL. Ezuton is megköszönjük a szerzőnek a részletekre is kiterjedő, együttérző figyelmességét és hasznos észrevételeit, melyeket az elkövetkezendő idők szerkesztési munkájában minden bizonnyal hasznosítunk is majd.

EGY VÁLLALÁS NAGYSZERŰSÉGE

Nem szeretem a hős kifejezést használni. Nem azért, mert a vér, élet és halál társaságában asszociáljuk, hanem mert az átlagember számára nagyon is magas talapzatra állítja minden társadalom gondolkodása. Extatikus pózt, villámoktól átszótt égboltot jelenít meg, a tettet mindig a robbanás pillanatában rögzíti az emlékezetnek. És mindig egy kicsit Ikarusz, Dugonics Titusz és Dózsa. Az igazi ember, még képzet formájában is, nehezen áll meg a saját két lábán, ha rásütötték a nagyszerű bélyeget, hogy: hős. Gyakorlott kezek formálják egyhamar olyanná, amilyen sohasem volt, de legkevésbé szeretett volna lenni. Példa, matematikai formula, bizonyítási eljárás - egy megkövetelt életformához.

A szobrot körül lehet járni, de megkérdezni, hogyan került oda és mit érez, - ez senkinek nem jutna eszébe. Az élő, mert ilyen is van, csak gorombasággal válaszolna. A hiszékenységet, a bűnös szimplifikálást, a begyepesedett emberi gondolkodást kérné számon, - ha megérdemelte, hogy azt mondják róla: hős.

Vannak emberek, akik egy ugrással ott teremnek azon a mezőn, melyet úgy hívunk, pontatlanul, hogy halhatatlanság. A mártíriumhoz talán nem kell több, mint néhány hónap, egy nap - ki tudja? -, de elég hozzá egy gyilkos golyó is. Fucik hosszú időt töltött börtönben, Velinszky drámájában a végkifejlet néhány perc csupán. De nem itt a lényeg. A tragikum kedveli a kontrasztot, a kivételest, az egyszerűt, a megismételhetetlent. Romantikusak is vagyunk. Katarzis pedig nincs anélkül, hogy egy kicsit bele ne bujnánk a hős kalocsnijába. A "hős" mozdulatait legalább lélekben magunkra venni - ez és csakis ez a közepszerűség kényelmes lehetősége.

De nemcsak ilyen katarzis van. Olyan is, amit mi élünk meg, másoknak. A kiváló mindig kipróbált pózok nélkül élnek. Mert nem élhetnek a cselekvés egyfajta konfekciójával, sem valamely jöltáplált célszerűség előregyártott elemeivel a gondolkodásban. Az uttorók ők, mint a Vespucci-k, a Bacon-ok, a Franklin Benjaminok és a többi modernnek. Némelyik mögött egy élet megnevezése, küzdelme áll, s ha lehetett még, a kudarcok csapásai után az újraindulásé, a továbbfolytatásé is.

Nagy Károly tavaly végzett Szombathelyen, egy éve a Megyei Könyvtár kölcsönző könyvtárosa. Ugy érzi, falun többet tehet az emberért, mint itt, Fehérváron. Ezért kérte kihelyezését Rácalmásra. Most, hogy a fiatal könyvtáros, versíró barát, a nép művelésének vágyával a szívében itthagya a várost, hogy a feladatok sűrűjébe lépjen, meg akartam ezt írni. Legalább a vállalás nagyszerűségét. Szerénysége ezt nem engedte meg. Így hát nem róla, hozzá írom e sorokat. Nem csalódtam benne. Most sem.

Neményi László

ezt láttuk

"MAGASABB SZEMPONTBÓL"?

Évek óta felszinen van - beszámolók rögzítik, éves tervek tűzik ki célul - Baracskán a Székesfehérvári járás 2.600 lelkes községe tarthatatlan könyvtári helyzetének megváltoztatását, a több mint 3000 kötetes állomány veszélyeztetettségének felszámolását, a könyvtári munka jobb feltételeinek biztosítását.

A talajviszonyok miatt igen költségesnek ígérkező postahivatal építésének lemondása után - amellyel együtt megyei beruházási keretből új könyvtár is épült volna, 1966 őszén a Megyei Könyvtár a jelenlegi könyvtárhelyiség korszerűsítésére 20.000 Ft. összeget ajánlott fel a községnek. A felújítás ügyintézésének gondját a községi VB nem vállalta, az összeget nem fogadta el.

Az 1968. évi községi Fejlesztési Alap tervezésénél, okulva a multból, 15.000 Ft-ot irányoztak elő a helyiség korszerűsítésére. Fontosságát az is jelezte, hogy könyvbiztosításra nem is terveztek /bár költségvetésből ezt tehették volna/, és évközben is arra hivatkoztak, hogy a tervezett összeg szükséges a felújításhoz.

Az elmúlt napokban a helyszínen meglepődve tapasztaltuk, hogy a tervezett összegnek csak kis hányadát használták fel a könyvtárhelyiségre - ahol a szembeötlő hibákat eltüntették - az összeg nagyobb részét "magasabb szempontok" teljesítése érdekében átcsó -

portositották, más célokra használták fel. Még könyvvásárlásra sem hagytak, pedig évek óta 1000-1000 Ft-ot fordítottak csak könyvtártámogatásra és a megyei póthitelekkel lehetett enyhíteni a több száz fős olvasótábor - köztük igen sok fiatal és bejáró munkás - könyvtári ellátásának gondját.

Várjuk - a baracskai lakosság érdekében - hogy a népművelés ügye Baracskán is arányosan a "magasabb szempontok" közé kerüljön.

M.S.

JÓL MŰKÖDŐ KISZ-KÖNYVBARÁT KLUB SÁROSDON

Két éve alakult - alig több mint husz taggal - könyvbarát klub Sárosdon. A kizárólag fiatalokból álló közösség tartalmas, eleven tevékenységére jellemző, hogy ma már több mint 80 tagot számlál, és az irodalom, az olvasás népszerűsítésének legjobb klubszerű formáit valósította meg: a falu fiatalosságának érdeklődését méltán kiérdemelte. A klub tagja csak az a fiatal lehet, aki a Kommunista Ifjúsági Szövetségnek is tagja, és beiratkozását a községi vagy bármely más könyvtárba igazolni tudja. A klub rendezvényeinek változatos programjaira a vezetőknek nem kell különösebben agitálnia: a tagság jelentős része minden alkalommal jelen van.

/nl/

Sobor Antal grafikaja

SZABÓ ERVINRE EMLÉKEZÜNK

Szabó Ervin: Magyar nyelven megjelent könyvtártudományi, művelődéspolitikai cikkeinek, tanulmányainak és kritikáinak gyűjteménye. Bev. Kóhalmi Béla. Bp. 1959. 747 l. 11 t.
/Könyvtárosok kiskönyvtára 1./

ÖTVEN ESZTENDŐVEL ezelőtt, 1918 szeptember 30-án halt meg a magyar munkásmozgalom kiemelkedő alakja, Szabó Ervin. Neve egyet jelentett a meg nem alkuvó forradalmisággal, a puritán fedhetetlenséggel, a marxizmus igazságainak harcos szolgálatával. A nemzetközi munkásmozgalomban ugy ismerték, mint a marxizmus politikai elméletének kiváló művelőjét.

Életművéből ma is frissek, korszerűek könyvtártudományi és művelődéspolitikai elvei, írásai. Elképzeléseit, véleményét nem foglalta egységes tanulmányba, de összegyűjtött írásai kerék egészét képeznek, melyben egy pillanatra sem téveszti szem elől a munkásosztály érdekeit. Könyvtárpolitikai tevékenysége korszakos jelentőségű. A maga korában nemzetközi tekintély a könyvtártudomány területén, messze a határokon túl számontartották. E gyűjteményben négy fejezet négyszázötven oldalon foglalalkozik a szorosán vett könyvtárüggyel.

1907 a könyvtári viták kezdetének éve. A vita az országos népkönyvtári és vándorkönyvtári hálózat állományának összetétele körül forgott. A hivatalos álláspont szerint a könyvtár célja, hogy harcoljon a magyar nemzetre végzetessé válható internacionálé ellen, emelje a politikai érettséget, egyszóval minden szocialista mozgalom ellen agitáljon.

Szabó Ervin "Általános irányelvek népkönyvtárak könyveinek megvalósítására" című cikkében rámutatott a tartalmi feladatra: "Azon a nézeten vagyok, hogy semmiféle társadalmi intézményt nem lehet tartósan fenntartani, amely nem a tömegeknek, helyesebben a társadalom egy, vagy esetleg több rétege, osztálya szükségleteiből, tehát érdekeiből fakad, és annak tovább is megfelel. A nép könyvtárainak nem lehet más céljuk, minthogy a nép szükségleteit művelődés és szórakozás iránt szolgálják. Vagyis a tudomány köréből azt kell nyujtanunk, ami a munkásság gazdasági, társadalmi és politikai törekvéseivel és harcaival közvetlen vagy közvetett vonatkozásban van, azok eredetét, történetét megvilágítja, elméleti alapjukat szélesíti és tudományos perspektívát nyujt a jövőre. Szóval mindazt, ami az egészségesebb teljesebb, tisztább, tudatosabb, egyszóval: emberibb létért való törekvéshez fegyvereket szolgáltat." Ma is helyt álló minden szava. Állománygyarapító munkánkban vezérelvnek tekinthetjük.

Harcolt az ellen a nézet ellen, hogy az iskolázatlan népnek alacsonyabb szintű olvasnivalót adjanak: "Nem tennék különbséget "az átlagnál magasabb foku műveltségű olvasóknak" és az egyéb "népnek" való olvasmány között. Minden jó könyv való a "népnek", amelyet pedig nem olvasna "művelt" olvasó, az a "népnek" sem való."

KORSZERŰ, minden igényt kielégítő nyilvános könyvtárt akart létrehozni a fővárosban. Célja érdekében emlékiratot intézett a város vezetőihez. Az "Emlékirat községi nyilvános könyvtár létesítéséről Budapesten" című tanulmánya hatalmas vihart kavart. A tanulmány enciklopédiája mindannak a könyvtárosi tudnivalónak, ami egy kulturházzal kapcsolatban álló nagy nyilvános könyvtár megteremtéséhez és funkcionálásához szükséges. Megmagyarázza, hogy a főváros nagy hibát követ el, ha az iskola utáni tanulás ügyét elhanyagolja. "A könyvtárügy a községi politika tárgya. Ugyanolyan része a községi közoktatási és közművelődési feladatoknak, mint a nép- és szakiskolaügy, mint a muzeumok és modern képtárak, sőt ez utóbbiaknál százszorta előbbre valók".

Kemény kritikával szól az addig létesített népkönyvtárakról: általános tapasztalat, hogy a munkásosztálynak kétségen kívül legfejlettebb rétegét, a szervezett munkásokat, akikben pedig a tudásvágy a legerősebb és akik önművelésükért legtöbbet tesznek, nem lehet olyan könyvtárba becsalogatni, amelyre már előre rásütötték a jótékonyág bélyegét. Alig lehet kétséges, hogy már a meglévő népkönyvtárainktól is az irodalmi népkönyvha-jellegük riasztja el a szervezett munkásokat."

1911-ben még úgy látszott, hogy Szabó Ervin propaganda munkája nem marad hatástalan. Tervezte az új könyvtárat és bízott abban, hogy tervei valóra válnak. A tervpályázat kiírásakor építészek előtt fejtette ki modern könyvtárépítési elveit. "A modern könyvtárépítés némely elvéről" című tanulmányában olvashatjuk: "Minden építészeti mű jellegét rendeltetése szabja meg. Innen merítem a bátorságot, hogy bár nem vagyok építész, építészeknek beszéljek építési elvekről. Mert mint könyvtárosnak nekem kell tudnom, mire szolgáljon a könyvtár. A nyilvános könyvtár belső berendezésének olyannak kell lenni, hogy a közönséget magához vonzza. Nemcsak a gyors és pontos kiszolgálásra kell törekedni, hanem arra is, hogy a látogatók otthonosan érezzék magukat az olvasó- és dolgozóhelyiségekben, és szívesen időzzenek azokban."

Szabó Ervin figyelme az egész könyvtári területet bejárta. Nemcsak a fővárosi könyvtár sorsa érdekelte, az ország minden könyvtáráé. Bár új könyvtárt nem építettek, de a fővárosi könyvtár többé-kevésbé kielégítő helyet kapott. A ma nevét viselő intézmény megteremtése Szabó Ervin alkotó tevékenységének méltán megbecsült eredményei közé tartozik. A könyvtárral a társadalomtudományok művelésének a kor színvonalán álló centrumát hozta létre hazánkban.

Művei a könyvtártudomány tartós emlékei. Mintái annak az írásműnek, amely a legegyszerűbben magyaráz meg tudnivalókat a modern könyvtárügyről. Meggyőzi olvasóját arról, hogy az iparnak és a mezőgazdaságnak szüksége van olyan műveltebb emberfőkre, akik a modern gépeket kezelni tudják, képesek elvégezni az összetett gyártási folyamatokat.

A GYÜJTEMÉNYBEN összesen hetvenhét cikk és tanulmány van teljes terjedelmében, ezenkívül negyvenhárom könyvkritika és negyvenhárom idegen nyelvű könyvtári, illetve irodalmi vonatkozású művének bibliográfiája, élete utolsó tizennyolc évének eddig ismert és felkutatott teljes szakmai anyaga. Nincs mód arra, hogy itt valamennyit bemutassuk, csupán kedvet akartunk csinálni műveinek tanulmányozásához.

ÚJ KÖNYV SZÉKESFEHÉRVÁRRÓL

Évről-évre növekszik Székesfehérvár átmenő forgalma. A Fővárostól a Balatonhoz vezető főutvonal felezőjén fekvő várost a kirándulók jól ismerik. Azt hinnék, nincs is szüksége propagandára. A tájékozatlanabb kirándulók azonban Székesfehérvárt ritkán tekintik kirándulási végpontnak. Az április végén megjelent "Székesfehérvár" című könyv bebizonyítja: "Székesfehérvár önmagában, idegenforgalmi célpont is, hazánk kimagasló értékei közé tartozik."

A mű nagy részét Dr. Fitz Jenő és Gonda Istvánné írta. Négy fejezetre oszlik. Az első a város földrajzi leírását, történetét, szerkezetét, gazdasági és kulturális életét tárgyalja. A gazdasági és a kulturális élet ismertetésekor mindig ad izelítőt a multból is. Így jobban szembe-tűnik a város gyorsiramu fejlődése. A fejezet 104 oldalon igen sokat mond el a városról. Stílusa és a szépirodalmi szemelvények élvezetes olvasmánnyá teszik.

Székesfehérvár és környéke látnivalóit ismerteti a második fejezet. A négy ajánlott séta /utvonal/ behálózza az egész várost. Megismertet minden fontos és érdekes látnivalóval, a város műemlékeivel és új arcával. A sok értékes műemlék mellett ugyanis minden esetben kellő sullyal szerepelnek az új lakónegyedek a szövegben is és a képeken is.

A harmadik fejezet röviden ismerteti a Székesfehérvárról tehető kirándulások utvonalát és látnivalóit. A Velencei-tó és környéke, a Bakony és a Vértes környéke, Moha, Fehérvárcsurgó, Bodajk, Csókakő, Mór, Martonvásár és a Gorsium látni- és tudnivalóit írja le. Elismerésre méltó, hogy a mindössze 311 oldal terjedelmű fejezetben a történelem, esetenként a mai élet és irodalmi szemelvények is helyet kaptak.

A negyedik fejezet gyakorlati utmutató. Az utazással, az elszállásolással, a szórakozással és a kulturális intézményekkel kapcsolatos tudnivalókat ismerteti. A fejezetet fényképezési utmutató zárja le. Ebben a részben Kabáczy Szilárd nem csak azt írja le, hogy mit érdemes fényképezni, hanem azt is, hogy milyen látószögből és a nap melyik szakában készíthető a legjobb fénykép.

Az érdekes szöveget 140 kép teszi szemléletesebbé. A könyv végén a város kiemelhető térképe található. Kár, hogy sem a könyv, sem a térkép nem közli a város utcajegyzékét. Ez nagyon megkönnyítené a tájékozódást. Külseje mértéktartó, izléses; méltó a színvonalas és érdekes tartalomhoz. Érdemes elolvasni. Annak is tud ujat mondani, aki már ismeri a várost. Panoráma Kiadó. 30 Ft.

Tigyi István

AZ ISTVÁN KIRÁLY MUZEUM és a Megyei Könyvtár közös rendezésében tartott vitaesten 180 érdeklődő vett részt szeptember 3-án, Orosz János festőművész nagysikerű kiállításának záró napján a Csók István képtárban. Az estet rövid műsor vezette be. Csoóri Sándor, Nagy László és Takács Imre írásainak elhangzása után beszélgetés kezdődött a művész és közönsége között.

BALLAGTAK A GYERMEKOLVASÓK szeptember 21-én és 28-án, amikor 210 serdülő olvasót adott át a Megyei Könyvtár gyermekrészlege a felnőtt könyvtárnak. A sok évi hagyományhoz hiven, az új "felnőtt" olvasók csoportos foglalkozások keretében kaptak tájékoztatást a könyvtár állományáról, a katalógusok használatáról. Megismerkedtek a szabadpolcos kölcsönzővel és olvasóteremmel, és részt vettek a könyvtár rendezvénytervének vitájában.

BARKÁCS-DÉLUTÁNOK és vetítések váltakoztak hétről-hétre a Megyei Könyvtár gyermekolvasói számára a nyár folyamán is rendszeresen megtartott foglalkozásokon. A legjobb barkács-munkákból szeptember elején kiállítást rendeztek a könyvtár előterében, ahol plakát hívja fel az apró olvasók figyelmét arra, hogy az őszi és téli időszakban tovább folytatódó barkács délutánokra szívesen várják az újabb jelentkezőket.

NAGY ÉLMÉNYBEN volt része annak a könyvbarát-próbát sikerrel tett 18 gyermekolvasónak, akik a

Velinszky László Városi Könyvtár jutalom-kirándulásán részt vehettek. Agárd-Kápolnásnyék-Martonvásár-Székesfehérvár útvonalon meglátogatták az emlékmúzeumokat és a pákozdi csata emlékművét.

KÖNYVTÁRI HIRADÓNK 1968. évi 2. számáról 100 példányos utánnyomást készítettünk a NÉPMŰVELÉSI INTÉZET számára, ahonnan elsősorban a klubkönyvtárak kialakításával foglalkozó megyék tanácsi és művelődésügyi vezetőihez, módszertani központjaikhoz juttatják majd el hasznos módszertani segédanyagként.

X A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG még fellelhető sajtótermékeit és aprónyomtatványait gyűjtötte össze a Megyei Könyvtár feldolgozó csoportja, s így a különféle lelőhelyeken őrzött anyag mikrofilmre vételével hozzáférhetővé tette az első magyar proletárforradalom helyi vonatkozású írásos dokumentumanyagát a kutatók és honismereti szakkörök számára.

X A GYERMEKKÖNYVTÁRAK /GYERMEKRÉSZLEGEK/ egységes raktári rendjének kialakításához komoly segítséget nyújt a Megyei Könyvtár megjelent módszertani füzeté, amely alapjegyzékként, gyermekrészlegünk könyvállományát, a "Könyvtári raktározási táblázat" 1967-ben megjelent, 6. átdolgozott kiadása és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár által 1957-ben már bevezetett raktározási rend szerinti témabontásban adja, s ezzel nagymértékben megkönnyíti a járási, városi és megfelelő nagyságrendű községi

és klubkönyvtárak gyermekállományában meglévő művek tematikus szétválogatását.

A NÉPMŰVELÉSI INTÉZET klubkönyvtárakkal foglalkozó munkatársa, Márky Péter augusztus hónap folyamán megyénkben tanulmányozta a klubkönyvtárak munkáját, a vonatkozó miniszteri utasítás végrehajtása során felmerülő besorolási problémákat és a szakmai irányítás kérdéseit. Az Intézet által a közeljövőben kiadásra kerülő módszertani utmutató számára is szerzett hasznos tapasztalatokat.

JÓL MŰKÖDŐ FILMKLUB otthona augusztus óta a martonvásári klubkönyvtár. A klub tagsága érdeklődéssel hallgatta Nagy Károly filmesztétikai előadását, melyet kisfilmek bemutatása követett, majd több mint egyórás vita a mai magyar filmművészetről.

AZ ÉPÜLŐ sárosdi klubkönyvtár parkosítási munkáiból vállaltak részt a KISZ-könyvbarát klub tagjai. Leendő új otthonuk környezetének kialakítására eddig több mint száz társadalmi munkaórát teljesítettek.

GYŐR-SOPRON MEGYEI tanácsi vezetők és könyvtárosok látogatták meg augusztus 29-én a fehérvárcsurgói és rácalmási klubkönyvtárat, s ott az intézmények létrejöttének körülményeivel és munkájával ismerkedtek.

X UJ KULTURÁLIS LÉTESÍTMÉNYEKET avattak augusztus 20-án megyénkben. Tabajdon a régi iskola átalakított épületében nyílt meg a modern klubkönyvtár, Sárkeresztesen pedig ujonnan épített községi klub kezdte meg működését.

A "120 ÉVES A SZABADSÁGHARC" jubileumi ünnepek keretében szeptember 11-12-én nagyszerű író - olvasó találkozót rendeztek a pákozdi és a seregélyesi művelődési házban. Győry Dezső, József Attila-dijas író munkásságát Dorogi Zsigmond irodalomtörténész méltatta, majd történelmi regényeinek élményanyagáról beszélt a 68 éves író. A két találkozót végig élénk érdeklődés és műértő beszélgetés kísérte.